S. CLAIN

Elementa Linguae

VIENA 1780

©BCU Clu

ELEMENTA

LINGUÆ

DACO-ROMANÆ,

SIVE

VALACHICÆ.

COMPOSITA

AB

SAMUELE KLEIN DE SZAD,

ORD. S. BASILII M. IN COLLEGIO GRÆCI
RITUS CATHOLICORUM VINDOBONENSI
AD S. BARBARAM EPHEMERIO:

LOCUPLETATA VERO, ET IN HUNC
ORDINEM REDACTA

A

GEORGIO GABRIELE SINKAI,

EJUSDEM ORDINIS, AA. LL. PHIL.
ET SS. TH. D.

VINDOBONÆ,

TYP. JOSEPHI NOB. DE KURZBÖCK,

M. DCC. LXXX.

©BCU Cluj

4304

©BCU Cluj

GEORGIUS GABRIEL SINKAI

CANDIDO LECTORI

S. P. D.

Septimum ſupra decimum fæculum eſt, a quo TRAJANUS devicto Decebalo in orbatam incolis Daciam coloniam duxit. (1.) Ab illo tempore quot, quantisque viciſſitudinibus fuerint expoſiti Romanorum in ea Poſteri, qui vel mediocriter in Hiſtoriis verſati ſunt, facile conjicient. Primum enim ſub Gallieni imperio a Gotthis, dein a Gepidis, a Bulgaris poſtea, aliisve Septentrionalibus barbaris ſub jugum redactos fuiſſe, præ-

(1.) Videatur Dion *in Trajanum*: Flav. Vopiſcus *in Aurelianum*: Sexti Rufi *Brev. Rer. Rom.* Oroſius, Eutropius, &c.

©BCU Cluj

ter Jornandem (2.) ſexcenti alii, illo partim antiquiores, partim poſteriores, Hiſtorici teſtantur: quorum nonnulla magis præcipua teſtimonia ante aliquot annos collegit Eruditiſſimus Samuel Klein in Ms. ſuo opere de *Orig. Daco-Romanorum;* plura ego in adverſaria mea toto illo quinquennio, quo Romæ in Celeberrimo Urbano Collegio de Prop. Fide moratus ſum, retuli.

Hujuscemodi ſervitute plurimum corruptam ſuiſſe Latinam Majorum noſtrorum Linguam, ecquis inficias ire audeat? corruptam tamen prout nunc eſt falſo quis adſereret. Conſtat enim e Scriptoribus rerum Daco-Romanarum, & præſertim e *Chronico Ms.* Conſtantis Miron, Logothetæ Principatus Moldaviæ, (3.) quod

(2.) De rebus Geticis.
(3.) In Alexandrum I. Cap. 18. §. 5.

©BCU Cluj

quod non adeo pridem legendum nobis conceſſit Eruditiſſimus æque ac Doctiſſimus D. Franciſcus Joſephus Sulzer, atque etiam e *Deſcriptione Moldaviæ* Sereniſſimi D. Demetrii Cantemir, ejusdem Provinciæ quondam Authentis, & Principis, tum demum in barbariſmum, in quo nunc ſumus, degeneraſſe Majores noſtros, cum Litteralem Slavinorum, vel (ſi mavis) Illyricanorum Linguam in celebrandis SACRIS circa tempus Concilii Florentini ſat malis avibus adhibere cœperunt. Quod ideo factum fuiſſe tradit Sereniſſimus Author, ut obſecundarent voluntati Archi-Præſulis civitatis Achridæ in Bulgaria, qui inſtigatus a Marco (ut creditur) Epheſio intendebat hoc modo præcludere noſtris omnem aditum ad S. unionem cum Eccl. Romana.

©BCU Cluj

Verebantur nempe hi duo Schismatici, ne, ſi Daco-Romani, ut antea, (4.) dein quoque materna ſua Lingua DIVINA peragerent, Italo-Romani hanc ob ſummam cum ſua adfinitatem absque multo labore addiſcerent, libellosve, quibus noſter populus facilius adduci poſſet, ut unionem amplectatur, in lucem emitterent. Idcirco præfatus Bulgaricus Archi-Præſul nullum non movit lapidem,

---

(4.) Daco-Romanos jam inde ab initio ſuſceptæ Fidei Chriſtianæ, hoc eſt a Sæculo II. quo exeunte eos Chriſtianos fuiſſe, Tertullianus *in Lib. adverſ. Judæos* abunde teſtatur, uſque ad Sæculum XV. materna ſua Lingua peregiſſe DIVINA, oſtendam in Hiſtoria, quam de rebus a Majoribus noſtris geſtis adornare conſtitui; hic ſolummodo moneo, Clariſſimum Virum Patrem Le-Quien in *Oriente* ſuo *Chriſtiano* miraturum haud fuiſſe, quod plurium Epiſcoporum Daciæ Nomina, & varias ſubſcriptiones Latinas offenderit, ſi notum ei fuiſſet, hos origine æque, ac Linguâ Romanos fuiſſe.

©BCU Cluj

dem, ut Daco-Romanos in ſuam ſententiam attrahat.

Nec ſpes eum fefellit ſua. Re enim vera Alexander I. Moldaviæ Authentes, & Princeps eidem morem geſſit, & Linguam Slavico - Illyricam in SACRIS per totum ſuum Principatum adhiberi juſſit. Hujus exemplum ſecuti fuêre poſtea etiam alii Daco-Romanorum Dynaſtæ, etſi cum duplici totius Nationis damno, nimirum cum longæva ejusdem ab Eccleſia Latina ſciſſione, & cum ſummo Linguæ propriæ detrimento: quorum primo ut *Deus Ter optimus* medelam aliquando adferre dignetur, ex animo precor; alteri ex parte adlatum jam eſt remedium, Linguam enim Slavicam, retentis characteribus, paulo poſt, ſæculo videlicet elapſo, Majores noſtri iterum expunxerunt: ex parte adferre conabimur,

dum

©BCU Cluj

dum Scholæ Valachicæ ad normam Germanicarum Auſtriacarum e feliciter regnantium Auguſtiſſimorum clementia inſtituentur.

Quod ideo commemorandum hic duxi, ne quis exiſtimet, nos in toto hoc opere aliud præ oculis habuiſſe nihil, niſi ut maternam noſtram Linguam perficiamus. Non enim eam perficere ſtuduimus, ſed docere, non quidem alium in finem, niſi ut noſtrum publicæ utilitati proſpiciendi ſtudium, & amorem conteſtemur, atque obſecundemus votis Daco-Romanorum Alumnorum Collegii Græci ad S. Barbaram, qui, ut ſunt amantiſſimi eruditionis, non ſolum pridem a nobis poſtularunt, ut hoc opuſculum luci edamus, ſed etiam in multis nobis concurrerunt. Quibus eo libentius adſenſum præbuimus noſtrum, quod longe prius præviderimus, multos cujuscun-

©BCU Cluj

cunque conditionis, ſtatusve homines ſummum ex hoc noſtro labore emolumentum relaturos.

Sive enim Commercium cum Daco-Romanis quispiam exercuerit, ſive iter per Valachiam Transalpinam, Moldaviam, Tranſylvaniam, Marmatiam, Hungariam Trans-Tybiſcanam, Silvaniam, Banatum, Kuzo-Valachiam, Beſſarabiam, ipſam adeo Crimeam, fecerit, Daco-Romana Lingua præ cæteris indigebit, quippe qua frequentiorem in enumeratis provinciis audias nullam. Verum de his ſatis.

Illud mihi poſtremò a te, Lector, etiam atque etiam petendum eſt, ut memineris, hanc Grammaticam primam eſſe, quæ in Daco-Romana Lingua lucem aſpexerit: ob eamque rem mirum tibi non ſit, ſi aliqua aut ommiſſa, aut errata, aut non ſuo loco modoque in ea dicta repereris. Noſtrum

©BCU Cluj

ſtrum erit deinceps, navare operam, ut quæ huic Editioni defuerint, addamus, errata emendemus, & hanc ipſam Giammaticam unà cum Dictionario Daco-Romano, quod (dummodo otium nobis, & ſcribendi commodum non deſit) componere fert animus, ad majorem perfectionem deducamus, publicoque uſui utiliorem reddamus.

Tu interea, Candide Lector, hunc qualemcunque noſtrum laborem, & fatigium æqui bonique conſulito, & valeto.

ELE-

©BCU Cluj

ELEMENTORUM LINGUÆ DACO-ROMANÆ, SIVE VALACHICÆ PARS PRIMA *DE ORTHOGRAPHIA.*

CAPUT I.

De Litteris Daco-Romanis, earumque Pronuntiatione.

§. 1.

Veteres Daco-Romanorum Litteræ eædem ſunt, quæ & Latinorum, ſeu antiquorum Romanorum, a quibus originem ducunt ſuam. Videlicet:

Majuſculæ.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. X. Y. Z. J. V.

©BCU Cluj

Minusculæ.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. x. y. z. j. v.

§. 2. Harum Litterarum poteſtatem, ſeu potius Pronuntiationem, a modernâ Latinâ pronuntiatione in quibusdam vocibus non nihil diverſam, ſequentes paginæ, quoad fieri poterit absque viva Magiſtri voce, indicabunt. Itaque

A. a. Accentû acutô ' notatum, aut duplicatum ſonat, ſicut in Linguâ Latinâ. e. g. *Cáp*, caput. *Nás*, naſus. *Cápraa*, capra. *Lege* Cap, Nas, Capra.

Absque ullô Accentû poſitum pronunciatur ſicut Littera Ruthenica ъ. a Daco-Romanis pronunciari ſolet in ultimâ ſyllabâ hujus vocis лѫминъ, lumen.

Ab his regulis excipe *A.* ante MB. MP. & N. ſimplex poſitum, aut Accentû circumflexô notatum. In his enim circumſtantiis *A* non pronuntiatur, neque ut Accentû acutô notatum, neque ut ſine Accentû poſitum, ſed mollius, ac quaſi per naſum. e. g. *Trambitia*, tuba. *Camp*, Campus. *Pane*, panis. *Târg*, nundinæ. De quarum vocum pronuntiatione, nec non de Littera ъ in priori Regulâ citatâ præſtabit conſulere vivam Magiſtri vocem.

Hic tamen notes velim, priorem Exceptionem in vocibus peregrinis, præſertim Græcis propriis, atque in voce *Lánce*, lancea,

©BCU Cluj

cea, locum non habere. Namque pronuntiantur more Latinorum: Lance: Antonie: &c.

B. b. Ut apud Latinos.

C. c. Pronunciatur more Italorum, id est ante *E* & *I*, sicut *Cs* apud Hungaros, aut sch apud Germanos in fine hujus vocis Mensch. v. g. *Cruce*, crux, *Cine*, quis. Ante reliquas autem sive Vocales, aut Diphthongos, sive Consonantes, aut in fine vocum positum sicut *K*. e. g. *Cár*, currus, *Corn*, cornu. *Culme*, culmen. *Fác*, facio.

Excipe C ante H aut T positum. In priori enim casu pronuntiatur ut χ Græcum, & in secundô ut P Latinum. e. g. *Chriſtòs*, Chriſtus. *Lege* χριστὸς. *Láčte*, lac. *Lege* Lapte.

ç. caudatum, quod & Gallorum proprium est, pronuntiatur, ut simplex Z apud Italos, aut Tz apud Germanos, Hungarosve. e. g. *Fáçie*, facies. *Gláçie*, glacies.

D. d. sonat ut apud Latinos; verum tamen ante Vocalem I pronuntiatur ut Z apud Græcos, atque Latinos. v. g. *Dieu dice*, Deus dicit. *Lege* Zieu zice.

E. e. sonat sicut apud Latinos.

Excipe si ante MB. MP. & N simplex ponatur. Quia in hôc casû pronunciatur sicut A. ante has easdem Consonantes. e. g. *Fen*, fœnum. *Coperement*, cooperimentum.

©BCU Cluj

Ante N ſimplex poſitum tamen pronuntiatur ut I. ſi in ſequenti ſyllabâ ſit aliud E aut I. v. g. *Cuvente*, verba. *Dente*, dens. *Denti*, dentes. *Lege* Cuvinte, Dinte, Dinti.

Quodſi vero conſtruatur cum aliis Conſonantibus præter dictas ſuperius, reperiaturque in ſequenti ſyllabâ aliud E aut A pronuntiatur ac ſi foret EA. v. g. *Lege*, lex. *Merge*, pergit. *Lege* Mearge, Leage.

Denique poſitum ante N ſimplex, ſi ſuperius notetur duobus punctis, aut ſit ſyllaba nominis alicujus proprii, ſonat ut E Latinum. e. g. *Vënen*, venenum. *Auſſentie*, Auxentius.

F. f. pronuntiatur ſicut apud Latinos.

G. g. more Italorum, ante E & I. v. g. *Fuge*, fugit. *Geme*, gemit. *Legi*, leges.

Ante alias autem litteras, aut in fine vocis, ut apud Germanos & Hungaros, v. g. *Fuga*, fuga. *Fág*, fagus.

Excipe G ante N. poſitum, quod non amplius G ſed M pronuntiari debet e. g. *Pugn*, pugnus. *Gnell*, agnellus. *Lege* Pumn, Mnell.

H. h. in vocibus, quæ a Latinis proveniunt, ſonum penitus amittit: in peregrinis ſonat ut apud Latinos: poſt C poſitum efficit, ut C pronuntietur veluti χ Græcum, vel CH Germanicum. v. g. *Hom*, homo. *Hora*, hora. *Hoſte*, hoſtis, vel exercitus. *Háina*, veſtis. *Lege* Om, Ora, Oſte, Hájna.

I. i.

©BCU Cluj

I. i. pronuntiatur ut apud Latinos; aſt ante MB. MP. & N ab initio vocis poſitum, ſonat ut A. ante has easdem conſonantes: in fine vero vocis ſitum, niſi notetur accentu gravi, pronuntiatur ut J apud Latinos. e. g. *Cine*, quis. *Imperát*, imperator. *Homeni*, homines. *A-Dormì*, dormire. *Lege* Homenj, A dormì.

L. l. De hac littera notari debent ſequentia:

I. Initio vocis, vel ante, vel poſt conſonantem poſitum, aut duplicatum pronuntiatur ut ſimplex L Latinum. e. g. *Lárg*, largus, *Flore*, flos. *Selbátec*, Silvaticus. *Vállie*, vallis. *Cauall*, Caballus.

II. In medio inter duas vocales, & in fine vocis cujuslibet, ſi ſit ſimplex, pronuntiatur ut R Latinum. e. g. *Mo'a*, mola. *Ánge'*, Angelus. *Lege* Mora, Anger.

Nota. Regulam hanc ſecundam dedimus, quò facilius voces a Latinis deducamus, & ut oſtendamus, hanc eſſe generalem Litteræ L. corruptionem: per hoc tamen licebit cuique loco L, quod ſemper debet notari ſpiritû aſprô, etiam R ſcribere.

Exceptio. Voces, quæ proveniunt a ſupinis verborum, nec non ipſamet ſupina, & Articulus definitus LE, vel 'L, vel UL, item Delá pronuntiationem Latinam litteræ L conſervant, etiamſi hæc inter duas vocales,

©BCU Cluj

aut in fine vocis reperiatur. e. g. *Humilit*, humiliatus. *Táta'l*, hic pater. *Delá*, ab

III. L poſtpoſitum Litteris C & G pronuntiatur, ac ſi eſſet HI, efficitque ut C pronuntietur ut K, & G ut apud Germanos. e. g. *Cláue*, clavis. *Gláçie*, Glacies. *Lege* Chiaue, *ſive* Kiaue, & Ghiaçie.

IV. Si poſt L immediate ſequatur I, atque ſyllabam LI rurſus immediate præcedat, aut ſequatur Vocalis, aut Diphthongus, iſtud LI pronuntiatur ut J Latinum, aut Germanicum. v. g *Muliere*, mulier. *Filiu*, filius. *Eli*, illi. *Lege* Mujere, Fiju, Ej.

M. m. & *N. n.* ut apud Latinos ſonat.

O. o. pronuntiatur ut apud Latinos.

Sed ante MB, MP & N, ut U Latinum. v. g. *Bombác*, Bombacum. *Compar*, comparo. *Monte*, mons. *Lege* Bumbac &c.

Excipe nomina propria, in quibus O poſitum ante dictas conſonantes ſonat ut apud Latinos. v. g. *Antonie*, Antonius &c.

Cùm vero poſt ſyllabam, quæ cum O ſcribitur, ſequitur alia cum A vel E ſcripta, O poſitum in priori ſonat, ac ſi foret OA. v g. *Porta*, porta. *Sorte*, ſors. *Lege* Poarta, Soarte.

Excipe Interjectiones, in quibus O pronuntiatur ut apud Latinos e. g. Odáta, *mactè*.

P. p. ſonat ut apud Latinos.

©BCU Cluj

Q. q. habet ſibi ſemper adjunctum V. quocum ſimul pronuntiatur ut K. v. g. *Qvand*, quando. *Qvál'e*, quis, qualis. *Lege* Kand, Kal'e.

R. r. ut apud Latinos.

S. s. ſimplex ante I pronuntiatur craſſè, ut Sch apud Germanos, & Chi apud Gallos. v. g. *Si*, et. *Reſina*, reſina. *Ruſine*, rubor.

Duplex vero tenue, ut S Latinum, aut Italicum. v. g. *Foloſſitore*, propugnatrix.

Sc. ante E & I pronuntiatur ſicut ST a Germanis initiô vocum Germanicarum, aut ab Hungaris in vocibus hungaricis. v. g. *Creſcere*, creſcere. *Scientia*, ſcientia. *Lege* Stientia, Creſtere.

De reliquô ſonat ut apud Latinos.

T. t. ante I ſonat ſicut TZ apud Germanos, & Hungaros, vel Z apud Italos. v. g. *Tiene*, tene. *Tie*, tibi. *Toti*, omnes. *Lege* Tziene, Tzie, &c.

Excipe nomina propria & ſyllabam *Sti*, in quibus T ante I pronuntiatur ſicut apud Latinos. e. g. *Conſtántin*, Conſtantinus. *Eſti*, es.

De reliquo T ſonat ut apud Latinos.

U. u. pronunciatur ut apud Latinos; ſed poſt vocalem in fine vocis poſitum ſolummodo dimidium. v. g. *Reu*, malus. *Dieu*, Deus.

©BCU Cluj

Inter duas vocales positum plane negligitur. e. g. *Oue*, ovis. *Boui*, boves. *Laudauam*, laudabam. *Cantáui*, cantavi. *Lege* Oé, Boi, Laudaam, Cantai.

Z. z. ut apud Latinos.

J. j. pronuntiatur sicut apud Gallos. v. g. *Judecáre*, judicare. *Jug*, jugum. &c.

V. v. pariter sonat ut apud Latinos.

X. Y. & K. a Daco Romanis non adhibentur, nisi in vocibus peregrinis & propriis, in quibus sonant ut apud Latinos.

§. 3 Litteræ dividuntur in Vocales & Consonantes. Vocales sunt sex: A. E. I. O. U. & Y. Reliquæ Litteræ sunt Consonantes.

CAPUT II.

De Diphthongis, earumque Pronuntiatione.

§. 4. Diphthongi tot sunt in Lingua Daco-Romana, qnot sunt vocales aliis vocalibus immediate subnexæ: pronuntianturque ita, ut ex omni vocali dimidius tantummodo sonus audiatur. v. g. *Sáu*, vel. *Aurária*, auraria. *Meu*, meus.

EA tamen pronuntiatur, ut IA apud Latinos, & EI ut I. v. g. *Cea*, illa. *Domnaei*, Dominæ. *Lege* Ceja, Doamni.

AU

©BCU Cluj

AU poteſt pronuntiari etiam ut O apud Latinos, & *EO* ut ö apud Hungaros; attamen melius pronuntiatur exprimendo omnium vocalium dimidium ſonum.

CAPUT III.

De Apoſtrophe, ſive Abbreviatione.

§ 5. Apoſtrophe fit cùm vocem aliquam in vocalem deſinentem ſubſequitur alia a vocali initium ducens; ſcilicet in tali caſu primæ vocis ultima vocalis eliditur, & conſonans eam præcedens ſigno Apoſtrophes ' notatur. v. g. *N'ám*, non habeo *M'ám dus*, abivi. *Loco* Nu ám, Me ám dus.

Aliter etiam fieri poteſt Apoſtrophe, nempe ſi vox deſinat in vocalem, eamque ſequatur alia incipiens a ſyllaba IN : I ex hac ſyllaba omittitur, notaturque 'N ſigno Apoſtrophes v g. *Lâ'ntrare, loco Lá intrare*, ad intrandum.

Nota Apoſtrophe in Lingua Daco-Romana neceſſario fieri non debet, idcirco parce & caute illâ utendum, ne ſenſus aut penitus immutetur, aut reddatur dubius, vel obſcurus.

©BCU Cluj

PARS II.

DE ETYMOLOGIA.

CAPUT I.

De Articulo.

§. 1. Cùm in Lingua Daco-Romana terminatio nominum eadem maneat in omnibus Casibus, Articuli, quibus præter Genera Casus quoque indicantur, perpetuò adhibeantur, necesse est.

Est autem Articulus in Daco-Romana Lingua duplex: alter definitus, qui rem determinat, indefinitus alter, qui rem non determinat.

§. 2. Indefinitus est *Un*, quidam masculini, & *O*, quædam fœminini Generis, Neutrô enim Daco-Romani prorsus carent. Declinanturque hôc modô:

ARTICULI INDEFINITI DECLINATIO.

Singulariter.

	Masc.	*Fœm.*
N.	Un, *Quidam.*	O, *Quædam.*
G.	A-unui.	A-unei.
D.	Unui.	Unei.

Ac-

©BCU Cluj

Ac. Pe-un.	Pe-o.
V. *caret.*	*caret.*
Ab. Delá-un.	Delá-o.

Pluraliter.

N. Uni, *Quidam.*	Une, *Quædam.*
G. A-unor.	A-unor.
D. Unor.	Unor.
Ac. Pe-uni.	Pe une.
V. *caret.*	*caret.*
Ab. Delá uni.	Delá-une.

Nota I. Articulus indefinitus, quando adhibetur absque nomine, indiget articulo definito tam in ſingulari, quam in plurali; quando verò cum nomine eſt conjunctus, articulo definito non indiget, poteſt tamen in plurali hunc quoque ſibi adſciſcere. v. g. *Au murit un hom*, mortuus eſt quidam homo. Sine nomine dicendum: *Au murit un-ul*, mortuus eſt quidam. In plurali dicitur: *Au murit uni homeni*, vel *Au murit uni-i homeni*, mortui ſunt quidam homines.

II. Articulus indefinitus fœmininus, quando definitum ſibi adſciſcit, in Nominativo ſingulari non amplius dicitur O; ſed Una, cui addito articulo definito A fit Unaa. v g. *Au murit o muliere*, mortua eſt quædam mulier. Sine nomine, & cum articulo definito dicendum: *Au murit unaa*, mortua eſt quædam.

III Poſſunt loco Articuli indefiniti pluralis numeri tam maſculini, quam fœmi[illegible]ni ad-

adhiberi Pronomina *Nesce*, vel *Nisquáli*, quidam, quædam. v. g loco *Uni homeni plang*, quidam homines plangunt, dici potest *Nesce*, vel *Nisquáli homeni, ſéu mulieri plang*, quidam homines, vel quædam mulieres plangunt.

De Articulo definito.

§. 3. Articulus definitus maſculinus eſt *L'*, vel *Le*, vel *Ul*, æquivalens Articulo definito Germanorum Der, & Italorum *Il*. *L'* poſtponitur nominibus maſculinis, definentibus in *A* vel *U*. v. g *Táta-l'*, Der Vater, Il Padre. *Reu l'*, malus. *Le* definentibus in aliam quamcunque vocalem. v. g. *Cane-le*, der Hund, il cane, canis. *Ul* poſtponitur nominibus maſculinis definentibus in conſonantem ſimplicem, aut duplicem. v g. *Bon-ul*, bonum. *Domn-ul*, Dominus, Der Herr, Il Signore.

Articulus definitus fœmininus eſt A æquivalens articulo Germanorum Die, & Italorum *La*, poſtponiturque nominibus fœminis quomodocunque definentibus, v. g. *Lana-a*, lana. *Flore-a*, flos &c.

DECLINATIO ARTICULI DEFINITI.

Singulariter.

	Maſc.	*Fœm.*
N.	L', *vel* Le, *vel* Ul.	A.
C.	A-lui, *vel* A-ului.	A-ei.
D.	Lui, *vel* ului.	Ei.

Ac,

©BCU Cluj

Ac. Pe-l', *vel* Pe-le, *vel* Pe-ul.	Pe-a.
V. *caret.*	*caret.*
Ab. Delá-l', *vel* Delá-le, *vel* Delá ul.	Delá a.

Pluraliter.

N. I.	Le.
G. A lor.	A-lor.
D. Lor.	Lor.
Ac. Pe-i.	Pe le.
V. *caret.*	*caret.*
Ab. Delá i.	Delá-le.

CAPUT II.

De Nomine.

§. 4. Monuimus initio Capitis præcedentis, quod Nomina Daco Romana invariata maneant, & tantum Articulus declinetur. Nunc, quæ diximus, exemplis confirmemus, oportet. Sit itaque

DECLINATIO NOMINIS, VEL POTIUS ARTICULI CUM NOMINE.

Singulariter.	*Singulariter.*
N. Táta-l', *Pater.*	N. Cane-le, *Canis.*
G. A-táta-lui.	G. A-cane lui.
D. Táta-lui.	D. Cane-lui.
Ac. Pe-táta-l'.	Ac. Pe-Cane-le.
V. Táta!	V. Cane!
Ab. Delá-táta-l'.	Ab. Delá-cane-le.

Plu-

©BCU Cluj

Pluraliter.	*Pluraliter.*
N. Táti-i, *Patres.*	N. Cani-i, *Canes.*
G. A táti-lor.	G. A-cani-lor.
D. Táti-lor.	D. Cani-lor.
Ac. Pe-táti-i.	Ac. Pe-cani-i.
V. Táti!	V. Cani!
Ab. Delá-táti-i.	Ab. Delá-cani-i.
Singulariter.	*Singulariter.*
N. Domn ul, *Dominus.*	N. Domna-a, *Domina.*
G. A-domn-ului.	G. A-domna-ei.
D. Domn-ului.	D. Domna-ei.
Ac. Pe-domn-ul.	Ac. Pe-domna-a.
V. Domne!	V. Domna!
Ab. Delá-domn-ul.	Ab. Delá-domna-a.
Pluraliter.	*Pluraliter.*
N. Domni-i, *Domini.*	N. Domne-le.
G. A-domni-lor.	G. A-domne-lor.
D. Domni-lor.	D. Domne-lor.
Ac. Pe domni-i.	Ac. Pe-domne-le.
V. Domni!	V. Domne!
Ab Delá-Domni-i.	Ab. Delá-domne-le.

Vides, Lector, particulas *A*, *Pe*, & *Delá* in Genitivo, Accusativo, & Ablativo semper præponi, Articulum vero postponi nomini, quod declinatur.

II. Dativus singularis *Lui* nominibus propriis, & voci *Dieu* semper præponitur. v. g. *Lui Antonie*, Antonio. *Lui Dieu*, Deo. *Ei* vero, etsi quandoque possit etiam præponi nominibus propriis fœminarum, tamen me-

©BCU Cluj

melius poſtponitur. v. g. *Ei Marie*, Mariæ; melius dic. *Marie-ei.*

III. Quando ſunt duo nomina Subſtantiva, quorum unum in Genitivo poni debet, ſi nomen, quod eſt in Genitivo, poſtponatur, tunc *A* Genitivi eleganter omittitur. e. g. loco *Cauall-ul á domn-ului*, Equus Domini: elegantius dicitur: *Cauall-ul Domn-ului*, quod idem ſignificat. Quodſi nomen, quod eſt in Genitivo, præponatur, nomen aliud, quod ſequitur, amittit Articulum. v. g. *A Domn-ului Cauall*, Domini equus. Alia vide in Syntaxi.

CAPUT III.

De Declinatione Subſtantivi cum Adjectivo.

§. 5. Adjectiva, & Pronomina vices Adjectivorum gerentia, apud Daco-Romanos poſſunt præponi, aut poſtponi Subſtantivis. Idcircò de iis ſequentia nota:

I. Si Adjectivum cum Subſtantivo ſimul ſit declinandum, quod ex eis præponitur, declinatur, quod autem poſtponitur, indeclinabile manet. Vide exemplum.

Singulariter.		*Singulariter.*	
N.	Bon-ul hom, *Bonus homo.*	N.	Hom-ul bon, *Homo bonus.*
G.	A-bon-ului hom.	G.	A-hom-ului bon.
D.	Bon-ului hom.	D.	Hom-ului bon.

Ac.

©BCU Cluj

Ac. Pe-bon-ul hom.	Ac. Pe-hom-ul bon.
V. Bone hom!	V. Hom bon!
Ab. Delá-bon-ul hom.	Ab. Delá-hom-ul bon.
Pluraliter.	*Pluraliter.*
N. Boni-i homeni.	N. Homeni i boni.
G. A-boni-lor homeni.	G. Ahomeni-lor boni.
D. Boni-lor homeni.	D. Homeni lor boni.
Ac. Pe boni-i homeni.	Ac. Pe homeni-i boni.
V. Boni homeni!	V. Homeni boni!
A. Delá-boni-i homeni.	A. Delá-homeni-i boni.

II. Pronomina demonſtrativa, ſi nomini poſtponantur, declinantur unà cum illo, ſi vero præponantur, tantum illa declinantur. Vide exemplum:

Singulariter.	*Singulariter.*
N. Hom-ul ell máre, *Homo ille magnus.*	N. Ell-hom máre, *ille homo magnus.*
G. A-hom-ului ell-ui máre.	G. A-ell-ui hom máre.
D. Hom-ului ell-ui máre.	D. Ell-ui hom máre.
Ac. Pe-hom-ul ell máre.	Ac. Pe-ell hom máre.
V. Hom-ule ell máre!	V. Tu ell hom máre!
Ab. Delá-hom-ul ell máre.	A. Delá ell hom máre.
Pluraliter.	*Pluraliter.*
N. Homeni-i eli mári.	N. Eli homeni mári.
G. A-homeni-lor ell-or mári.	G. A-ell-or homeni mári.
D. Homeni-lor ell-or mári.	D. Ell-or homeni mári.

Ac.

©BCU Cluj

Ac. Pe-homi-i eli mári. Ac. Pe-eli homeni mári
V. Homeni lor eli mári V. Voi-eli homeni mári
Ab. Delá-homen eli Ab. Delá eli homeni
mari. mári.

III Adjectivum *Tot*, *Tota*, omnis, in Singulari sive præ- sive postponatur Nomini, manet quidem indeclinabile, attamen in priori casu exigit ante se particulas A- Pe- & Delá: non ita in Plurali, ubi, quando præponitur nomini, declinatur, secus nequaquam. Vide exemplum:

Singulariter.	*Singulariter.*
N. Tot hom-ul, *omnis homo.*	N. Hom-ul tot, *homo omnis, v. totus.*
G. A-tot hom-ului.	G. A-hom-ului tot.
D. Tot hom-ului.	D. Hom ului tot.
Ac Pe tot hom-ul.	Ac. Pe-hom ul tot.
V. *caret.*	V. *caret.*
Ab. Delá tot hom-ul.	Ab. Delá hom ul tot.
Pluraliter.	*Pluraliter.*
N. Toti homeni-i.	N. Homeni-i toti.
G. A tut uror homeni-lor.	G. A-homeni-lor toti.
D. Tut uror homeni-lor.	D. Homeni-lor toti.
Ac. Pe-toti homeni-i.	Ac. Pe-homeni-i toti.
V. *caret.*	V. *caret.*
Ab Delá toti homeni-i.	Ab. Delá-homeni-i toti.

©BCU Cluj

§. 6. Habes jam, candide Lector, omnium Declinationum exempla: supereſt, ut tibi notes, quod Nomina, quæ proveniunt a maſculinis ſecundæ Declinationis Latinorum, in Vocativo ſingulari etiam apud Daco-Romanos deſinant in E, quod Nominativo addi ſolet. v. g. *Domn*, Dominus, Vocativum habet *Domne*. *Somn*, ſomnus, *Somne*. &c.

§. 7. Reliqua Nomina Vocativum habent ſimilem Nominativo ejusdem Numeri deſtituto Articulo definito. e. g. *Táta*, pater, Vocativum habet Táta! *Cane*, canis, *Cane*! *Homeni*, homines, *Homeni*! Vulgus tamen in colloquiis familiaribus, ut Vocativum formet, Nominativis ſingularibus Nominum, quæ exigunt Articulum *Ul*, addunt *Ule*: v. g. *Bon*, bonus, Voc. *Bonule*! Nominativis vero pluralibus adjungit *Lor*. v. g. *Domni*, Domini, *Domnilor*! o Domini! Utrumque poteris adhibere; melius tamen, conſultiusque ages, ſi pro Vocativo aſſumſeris Nominativum ejusdem Numeri absque Articulo definito, ut dictum jam fuit.

CAPUT IV.

De Generibus Nominum.

§ 8. Genera, uti jam diximus, duo tantummodo ſunt in noſtra Lingua, nempe Maſculinum, & Fœmininum, Neutro

©BCU Cluj

tro prorſus deſtituimur, ideo quando aliquid neutraliter efferre cupimus, adhibemus Fœmininum. v. g. *Aceáſtaa fie*, hoc fiat. *Eu ſi Tátaĭ unaa ſentem*, Ego & pater unum ſumus. Quibus annotatis ſit

Regula I. Nomina definentia in A & E ſunt Generis fœminini. v. g. *Domna*, Domina. *Luna*, luna. *Carte*, liber. &c.

Excipe nomina propria virorum, & quæ officium, aut ſexum virilem, ſignificant: item provenientia a Maſculinis Latinorum, quæ omnia (ſi unicam fœminini Generis vocem *Pane*, panis, excipias) apud Daco-Romanos quoque ſunt Generis maſculini. e. g. *Táta*, pater. *Cane*, canis. *Folle*, follis. *Sole*, ſol.

II. Adjectiva definentia in E ſunt Generis communis, e. g. *Máre*, magnus. *Táre*, fortis. &c.

III. Nomina definentia in Conſonantes ſunt Generis maſculini. e. g *Legn*, lignum. *Ferr*, ferrum. *Ulm*, ulmus. &c.

Excipe Nomina propria fœminarum, ut *Eliſávet*, Eliſabetha. &c.

IV. Nomina definentia in *U* ſunt Generis maſculini. v. g. *Reu*, malus. *Riu*, rivus. &c.

©BCU Cluj

CAPUT V.

De Formatione Nominativi Pluralis a Singulari.

§. 9. Diximus *Capite I. hujus Partis*, quod Nomina Daco - Romana maneant invariata per omnes Casus. Hoc loco docebimus formare Nominativum pluralem a Nominativo singulari, a quo semper differt.

§. 10.

De Formatione Pluralis Adjectivorum.

Regula I. Adjectiva masculini Generis desinentia in Consonantes, formant Nominativum pluralem addendo Nominativo singulari *I.* v. g. *Bon*, bonus. *Boni*, boni &c.

Desinentia *U*, mutando *U* Nominativi singularis in *I.* v. g. *Reu*, reus, malus. *Rei*, rei, mali.

II Adjectiva communis Generis mutant *E* Nominativi singularis in Nominativo plurali in *I.* v. g. *Táre*, fortis. *Táre*, fortes.

III Adjectiva fœminini Generis, desinentia in *A* formant Pluralem mutando *A* singularis Numeri in *E.* v. g. *Bona*, bona. *Bone*, bonæ. *Láta*, lata. *Láte*, latæ. &c.

Excipe desinentia in *GA*, & *EA*. Illa enim mutant *A* in *I*, & hæc *A* in *LE.* v. g. *Lárga*, larga *Lárgi*, largæ. *Rea*, rea, mala. *Rele*, reæ, malæ. &c.

§. 11.

©BCU Cluj

§. 11. Hæc de Adjectivis dicta ſunto; nam alia eſt ratio Subſtantivorum, quorum Pluralem partim ex Significatione, partim ex Terminatione, & partim ex uſu addiſces.

§. 12.

De formatione Pluralis Subſtantivorum.

Regula I. Subſtantiva maſculina, ſignificantia rem animatam, arbores, officia & dignitates virorum formant Pluralem in *I.* v. g. *Domn*, dominus. *Domni*, domini *Urs*, urſus, *Urſi*, urſi. *Fág*, fagus, *Fági*, fagi. *Conſilliár*, Conſiliarius, *Conſilliári*, Conſiliarii. *Imperát*, Imperator, *Imperáti*, Imperatores. &c.

§. 13. Cæterum ex terminatione Nominativi Singularis facilius formabis Nominativum pluralem. Ideoque eſto Regula

II. Subſtantiva deſinentia in *A*, ſi ſignificent rem animatam, vel fructus; item voces *Apa*, aqua. *Olla*, olla. *Cisma*, Cothurnus. cum aliis ad veſtitum præſertim muliebrem pertinentibus, mutant *A* Nominativi ſingularis in Nominativo plurali in *E.* v. g. *Domna*, domina, *Domne*. *Epa*, equa, *Epe*. *Apa*, aqua, *Ape*. &c.

Excipe *Váca*, vacca, *Váci*, vaccæ. & vocem *Táta*, pater, quæ ſecundum primam Regulam Pluralem habet *Táti*, patres.

Reliqua Subſtantiva deſinentia in *A*, formant Pluralem vertendo *A* Singularis in

©BCU Cluj

I. v g. *Luna*, luna, *Luni. Limba*, lingua, *Limbi. Cameſia*, camiſia, *Cameſii.*

Deſinentia in *EA*, Pluralem formant mutando *A* in *LE.* v. g. *Turturea*, turtur, *Turturele*, turtures. &c.

III. Subſtantiva deſinentia in *B*, Pluralem formant aſſumendo *URI.* v. g. *Plumb* plumbum, *Plumburi.*

Excipe Subſtantiva pertinentia ad primam Regulam. v. g. *Palumb*, Palumbus, *Palumbi.* &c.

IV. Deſinentia in *C*, partim aſſumunt *URI*, & partim *I.* v. g. *Lác*, lacus, *Lácuri. Sác*, ſaccus, *Sáci.* Reliqua, quæ uſu docebere.

Illa tamen Subſtantiva, quæ non proveniunt a vocibus Latinis, plerumque aſſumunt *E.* v. g. *Cumanác*, pileus, *Cumanáce.* &c.

V. Deſinentia in *D*, ſi a Latinis vocibus proveniunt, aſſumunt *URI.* v. g. *Hiád*, hiatus, ſeu infernus, *Hiáduri. Nod*, nodus, *Noduri*, &c.

Secùs aſſumunt & *URI*, & *E.* v. g. *Blid*, patena, *Bliduri*, vel *Blide.* &c.

VI. Subſtantiva deſinentia in Singulari in *E*, mutant *E* in Plurali in *I.* v. g. *Fronte*, frons, *Fronti. Dente*, dens, *Denti.* &c.

VII. Deſinentia in *G*, *L*, & *M*, aſſumunt in Nominativo plurali *URI.* v. g. *Jug*, ju-

©BCU Cluj

jugum, *Jugari.* *Oll*, olla magna, *Olluri.* *Fum*, fumus, *Fumuri.*

VIII. Desinentia in *N* generaliter assumunt *E.* v. g. *Legn*, lignum, *Legne.* *Gran*, granum, triticum, *Grane.* &c.

Quædam tamen assumunt *URI*, & alia *I.* v. g. *Somn*, somnus, *Somnuri.* *Vin*, vinum, *Vinuri.* & *Bán*, Denarius, *Báni.* *Stán*, saxum, *Stáni.* &c.

IX. Desinentia in *P*, si proveniant a Latinis, assumunt *URI* secùs *I.* v. g. *Camp*, campus, *Campuri.* *Temp*, tempus, *Tempuri.* Et *Snop*, manipulus, *Snopi.* Adde *Nàp*, napus, *Nápi.*

Cáp, caput, tamen format Pluralem assumendo *ETE*, ut *Cápete.*

X. Desinentia in *AR*, *ER*, & *OR*, assumunt *E.* v. g. *Cár*, currus, *Cáre.* *Humer*, humerus, *Humere.* *Topòr*, parva securis, *Topore.* &c.

Desinentia in *UR* assumunt *I.* v. g. *Fágur*, favus, *Fáguri.* &c.

Huc referenda sunt Substantiva desinentia in *IL*, seu *IR*, quæ in Plurali assumunt *E.* ut *Fil*, filum, *File.*

XI. Desinentia in *T*, partim assumunt *E*, partim *URI* & partim utrumque.

XII. Desinentia in *V* assumunt *URI*, & desinentia in *U* accipiunt *RI.* v. g. *Verv*, vertex, *Vervuri.* *Riu*, rivus, *Riuri.* &c.

©BCU Cluj

Reliqua, quæ in Formatione Nominativi Pluralis a Singulari, aut penitus missa fecimus, aut determinare nequivimus, melius faciliusque ex usu percipies.

CAPUT VI.

De Formatione Nominum Fœmininorum a Masculinis.

§. 14. Dare certam, atque determinatam Regulam formandi Nomina Fœminina e Masculinis non est adeo facile, ob eamque rem ipsam illam non promittimus, quantum tamen fieri potest, sequentibus complectemur. Quare sit Regula

I. Adjectiva, quæ in Genere masculino in Consonantes desinunt, in fœminino assumunt *A.* v. g. *Long*, longus, *Longa*, longa. *Viu*, vivus, *Viua*, viva. &c.

II. Substantiva, quæ officium aliquod, vel dignitatem denotant, assumunt *EAS. A.* v. g *Imperát*, imperator; *Imperateassa*, imperatrix.

Excipe vocem *Domn*, dominus, quæ habet Fœmininum *Domn'*, domina.

III. Nominibus animalium irrationalium, quæ in Consonantes desinunt, additur *OE.* v. g. *Lup*, lupus; *Lupoe*, lupa. *Urs*, ursus; *Ursoe*, ursa &c.

Excipe Fœminea, quæ a Masculino non

©BCU Cluj

non formantur, ut *Porc*, porcus; *Scrofa*, ſcrofa. *Cauall*, equus; *Epa*, equa. &c.

IV. Servitium ſignificantia aſſumunt *TIA*. v. g. *Vacáriu*, vaccarius; *Vacáritia*. *Pecurariu*, pecurarius; *Pecuraritia*. &c. Verum *Sierb*, ſervus, format *Sierba*, ſerva.

Cætera percipies ex uſu.

CAPUT VII.

De augmentanda, & diminuenda ſignificatione Nominum.

§. 15. Nominum ſignificatio augetur, quando additur eis *OIU*. v. g. *Cauall*, equus; *Caualloiu*, equus extraordinariæ magnitudinis. &c.

Minuitur vero ſignificatio Nominum, quando Maſculinis additur *UTIU*, vel *ISIOR*, & Fœmininis *UTIA*, vel *SIORA*. v. g. *Domn*, dominus; *Domnutiu*, vel *Domniſior*, herulus. *Domna*, domina; *Domnutia*, vel *Domniſiora*, domicella. &c.

CAPUT VIII.

De Comparationibus.

§. 16 Nihil eſt facilius in Lingua Daco-Romana, quam formare Comparativum, & Superlativum a Poſitivo Gradu.

Comparativus enim formatur præpo-

©BCU Cluj

nendo ei *Mái*, magis. v.g. *Bon*, bonus; *Mái bon*, melior. &c.

Et Superlativus præponendo *Prea*, vel *Forte*, valde. v.g. *Prea bon*, vel *Forte bon*, optimus. &c.

CAPUT IX.

De Pronominibus.

§. 17. Pronomina in Lingua Daco-Romana sunt Personalia, Possessiva, Demonstrativa, Interrogativa, Relativa, & Impropria.

I. DECLINATIO PRONOMINUM PERSONALIUM.

Singulariter.

	I. Persona.	*II. Persona.*
N.	Eu, *Ego.*	Tu, *Tu.*
G.	A-meu, *mei.*	A-tau, *tui.*
D.	Mie, *mihi.*	Tie, *tibi.*
Ac.	Pe-mene, *me.*	Pe-tene, *te.*
Ab.	Delá-mene, *a me.*	Delá-tene, *a te.*

Pluraliter.

N.	Noi, *nos.*	Voi, *vos.*
G.	A-nostr; *nostrûm.*	A-vostr, *vestrûm.*
D.	Noua, *nobis.*	Voua, *vobis.*
Ac.	Pe-noi, *nos.*	Pe-voi, *vos.*
Ab.	Delá-noi, *a nobis.*	Delá-voi, *a vobis.*

Sin-

©BCU Cluj

Singulariter.

III. Perſona.

	Maſc.	*Fœm.*
N.	Ell, *ille.*	Ea, *illa.*
G.	A-lui, *illius.*	A-ei, *illius.*
D	Lui, *illi.*	Ei, *illi.*
Ac.	Pe-ell, *illum.*	Pe-ea, *illam.*
Ab	Delá-ell, *ab illo.*	Delá-ea, *ab illa.*

Pluraliter.

N.	Eli, *illi.*	Ele, *illæ.*
G.	A-lor, *illorum.*	A-lor, *illarum.*
D.	Lor, *illis.*	Lor, *illis.*
Ac.	Pe-eli, *illos.*	Pe-ele, *illas.*
Ab.	Delá-eli, *ab illis.*	Delá-ele, *ab illis.*

§. 18. Exemplo aliorum Grammaticorum ſubnectimus Pronominibus Perſonalibus Reciprocum, de quo nota

I. Quod ſicut in Lingua Latina Pluralem habeat ſimilem Numero Singulari.

II Ubicunque, & quandocunque in Lingua Latina Reciproco utimur, etiam in Daco-Romana eodem utamur, oportet.

DECLINATIO PRONOMINIS RECIPROCI.

Singulariter, & Pluraliter.

N. *caret.* G. A-ſau, *ſui.* D. Sie, *ſibi.* Ac. Pe-ſene, *ſe.* Abl. Delá-ſene, *a ſe.*

©BCU Cluj

II. *De Pronominibns Poſſeſſivis.*

§. 19. Pronomina Poſſeſſiva ſunt iſta: *Ameu*, meus; *Amea*, mea. *Atau*, tuus; *Ataa*, tua. *Aſau*, ſuus; *Aſaa*, ſua. *Anoſtr*, noſter; *Anoſtra*, noſtra. *Avoſtr*, veſter; *Avoſtra*, veſtra. De quibus hæc ſunt notanda:

I. In Nominativo, Accuſativo, & Ablativo poſſunt præponi, aut poſtponi Nominibus; in aliis Caſibus poſtponenda ſunt ſemper.

II. Quando poſtponuntur Nominibus, amittunt litteram initialem *A*, atque exigunt, ut Nomen, ad quod referuntur, habeat Articulum definitum. v.g. loco *Ameu Cane*, dico: *Cane-le meu*, canis meus. &c.

III. Quando præcedunt Nomen, ad quod referuntur, Articulum aſſumunt nullum. v.g. *Ameu barbát*, meus maritus. *Pe ámeu barbát*, meum maritum. *Amea muliere*, mea mulier. &c.

IV. Sive præ-ſive poſtponantur Nominibus, manent indeclinabilia, & tantum in Genere, & Numero cum Nominibus concordant. v.g. *Ameu Táta*, meus pater. *Amei Parenti*, mei genitores. *Tátaſ meu*, pater meus. *Parentii mei*, genitores mei. &c.

V. *Pe* Accuſativi, & *Delá* Ablativi eis præmittitur, quando præponuntur Nominibus.

VI.

©BCU Cluj

VI. Pluralem habent *Ataui*, tui; *Ataale*, tuæ. *Amei*, mei; *Amele*, meæ. *Aſaui*, ſui; *Aſaale*, ſuæ. *Anoſtri*, noſtri; *Anoſtre*, noſtræ. *Avoſtri*, veſtri; *Avoſtre*, veſtræ.

III. *De Pronominibus Demonſtrativis.*

§. 20. Pronomina Demonſtrativa ſunt ſequentia: *Aceſt*, *Aceáſta*, iſte, iſta. *Acell*, *Acea*, vel *Cell*, *Cea*, ille, illa. *Aceſtáſi*, *Aceaſtaáſi*, idem, eadem. *Eu ins*, ego ipſe; *Tu inſuti*, tu ipſe; *Ell inſuſi*, illé ipſe. Declinantur autem ita:

Singulariter.

Maſc.	*Fœm.*
N. Aceſt, *iſte.*	Aceaſta, *iſta.*
G. A-áceſtui, *iſtius.*	A-áceaſtei, *iſtius.*
D. Aceſtui.	Aceaſtei.
Ac. Pe-áceſt.	Pe-áceaſta.
Ab. Delá-áceſt.	Delá-áceaſta.

Pluraliter.

N. Aceſti, *iſti.*	Aceaſte, *iſtæ.*
G. A-áceſtor.	A áceſtor.
D. Aceſtor.	Aceſtor.
Ac. Pe-áceſti.	Pe-áceaſte.
Ab. Delá-áceſti.	Delá-áceaſte.

Sic declinantur etiam *Acell*, vel *Cell*, & Aceſt áſi, dummodo *ASI*, maneat immutatum in omni Caſu.

In *Eu ins* &c. tantum Pronomina perſonalia declinantur.

Quo-

©BCU Cluj

Quomodo cum Nominibus declinantur, invenies *Capite II. hujus Partis*, ubi de Adjectivis egimus.

IV. *De Pronominibus Interrogativis.*

§. 21. Pronomina interrogativa alia ſunt ſimplicia, alia compoſita. Declinatio ſimplicis.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N. Qvál'e, *quis*, *vel quæ*?	N. Qvál'i, *qui*, *vel* Qvál'e, *quæ*?
G. A-qval'ui, *vel* A cui	G. A-qval'or.
D. Qval'ui, *vel* Cui.	D. Qval'or.
Ac. Pe-qvál'e.	Ac. Pe-qváli, *vel* Pe-qvál'e.
Ab. Delá-qvál'e.	Ab. Delá-qvál'i, *vel* Delà-qvál'e.

EXEMPLUM ALIUD.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N. Cine, quis, *vel* quæ?	N. Cine, qui, *vel* quæ?
G. A-cui.	G. A qval'or.
D. Cui	D. Qval'or.
Ac. Pe-cine.	Ac. Pe-cine.
Ab. Delá-cine.	Ab. Delá cine.

Sic declinantur etiam: Orecine, *aliquis*. Fiescecine, *quilibet*. Oricine, *quicunque*. Totcine, *quivis* Oreqvál'e, *quidam*. Fieſceqvál'e, *quilibet*. Orqvál'e, *quicunque*. Totqvál'e, *quivis*. *Hæc* omia, ſicuti diximus, de-

©BCU Cluj

declinantur juxta præcedentia exempla: illa quæ componuntur ex *Cine*, juxta *Cine*, & alia juxta *Qvál'e*.

V. *De Relativis.*

§. 22. Pronomina Relativa duo sunt: *Qvàl'e*, qui, & quæ, & *Ce*, idem significans. Quomodo declinatur *Qvál'e*, expositum est Cap. præcedenti.

Ce manet indeclinabile, & tantum Demonstrativum *Cell*, quod semper est præponendum Relativo *Ce*, declinatur. v. g. *Cell ce au facut cel'iul*, qui fecit Cœlum. *Acellui ce au facut cel'iul*, Factoris Cœli, *vel potius* Ejus, qui fecit Cœlum.

VI. *De Pronominibns impropriis.*

§. 23. Pronomina impropria sunt: *Alt*, *Alta*, alter, altera. *Un*, *O*, quidam, quædam. *Tot*, *Tota*, omnis. *Nime*, vel *Nimene*, nemo. *Qvât*, quot.

Modum, secundum quem declinatur *Un*, habes *Cap. I. hujus partis.* De *Tot* egimus *Capite II.* Hic notandum, quod quando solitarie ponitur *Tot*, in Dativo singulari exigit Præpositionem *Lá* ante se v. g. *Lá tot*, omni. Quod fit etiam, quando ponitur ante Nomen, quod in tali casu non declinatur. v. g. loco *Tot homului*, dico *Lá tot homul*, omni homini.

Rel:

©BCU Cluj

Reliqua Pronomina impropria sic declinantur:

Singulariter.

Masc.	*Fœm.*
N. Alt, *alter.*	Alta, *altera.*
G. A-áltui, *alterius.*	A-áltei.
D. Altui.	Altei.
Ac. Pe ált.	Pe-álta.
Ab. Delá-ált.	Delá-álta.

Pluraliter.

N. Alti.	Alte.
G. A-áltor.	A-áltor.
D. Altor.	Altor.
Ac. Pe-álti.	Pe-álte.
Ab. Delá-álti.	Delá-álte.

Singulariter. N. Nime, *vel* Nimene. G. A-nimerui, *vel* A nimenui. D. Nimerui, *vel* Nimenui. Ac. Pe nime, *vel* Pe nimene. Abl. Delá-nime, *vel* Delá-nimene. *Plurali caret.*

Qvât in Singulari est indeclinabile, in Plurali sic declinatur:

N. Qvâti, *vel* Qvâte, *quot.* G. A-qvâtor. D. Qvâtor. Ac. Pe-qvâti, *vel* Pe-qvâte. Abl. Delá-qvâti, *vel* Delá-qvâte.

CA-

©BCU Cluj

CAPUT X.

De Numeris.

§. 24. Numeri Cardinales, seu Numerales sunt:

1. Un, Una.	41. Pátru dieci si un.
2. Doi, Doa.	50. Cinci dieci.
3. Trei.	60. Sieſſe dieci.
4. Pátru.	70. Siepte dieci.
5. Cinci.	80. Oct dieci.
6. Sieſſe.	90. Noa dieci.
7. Siepte.	100. O ſuta.
8. Oct.	200. Doa ſute.
9. Noa.	300. Trei ſute.
10. Diece.	1000. O milie.
11. Un ſpra diece.	2000. Doa milii.
12. Doi ſpra diece.	3000. Trei milii.
13. Trei ſpra diece. &c.	100000. O ſuta de milii.
20. Doa dieci.	200000. Doa ſute de milii.
21. Doa dieci ſi un. &c.	1000000. Un million.
30. Trei dieci.	2000000. Doa millione. &c.
31. Trei dieci ſi un. &c.	
40. Pátru dieci.	

Ex his ſolus numerus *Un*, & *Una* declinatur ſicut Articulus indefinitus, quem vide, reliqua manent indeclinabilia, tamen, quando exprimunt Dativum, recipiunt Præpoſitionem *Lá*, ad. v. g. *Lá doi ám dát pane*, duobus dedi panem. &c.

©BCU Cluj

§. 25. Numeri Ordinales Masculini formantur addendo Cardinalibus *llea*, & præponendo *A.* v. g. *Adoillea*, secundus; *Atreillea*, tertius, &c. Numerus tamen Cardinalis *Un*, format Ordinalem *Antai*, *Antaea*, primus, prima.

§. 26. At Numeri Ordinales Fœminini Generis formantur præponendo Cardinalibus unum *A*, & postponendo alterum. v. g. *Acincià*, quinta; *Adiecea*, decima. &c. *Doi* tamen amant *Adoá*, secunda; *Trei*, *Atreá*, tertia; *Pátru*, *Apátrá*, quarta.

Alias species Numerorum ex usu facilius addisces.

CAPUT XI.

De Verbis Auxiliaribus.

§. 27. Verba Auxiliaria duo sunt in Lingua Daco Romana, *Sent*, sum, & *Am*, habeo. Primum conjugatur hoc modo:

MODUS INDICATIVUS.

Tempus Præsens.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Eu sent, *Ego sum.*	Noi sentem, *Nos sumus.*
Tu esti, *tu es.*	Voi senteti.
Ell e, *vel* este, *ille est.*	Eli sent.

Præ-

©BCU Cluj

Præteritum Imperfectum.

Eu erám, *ego eram.* Noi erám, *nos eramus.*
Tu erái. Voi eráti.
Ell erá. Eli erá.

Præteritum Perfectum.

Eu ám foſt, *ego fui.* Noi ám foſt, *nos fuimus.*
Tu ái foſt. Voi áti foſt.
Ell au foſt. Eli au foſt.

Præteritum Abſolutum.

Eu fui, *vel* fuſſei, *ego fui.* Noi furam, *vel* fuſſèm.
Tu fuſi, *vel* fuſſeſi. Voi furati, *vel* fuſſeti.
Ell fù, *vel* fuſſe. Eli fura, *vel* fuſſe.

Præteritum Plusquamperfectum.

Eu fuſſeſſem, *ego fueram.* Noi fuſſeſſem, *nos fueramus.*
Tu fuſſeſſeſi. Voi fuſſeſſeti.
Ell fuſſeſſe. Eli fuſſeſſe.

Futurum.

Eu oi fì, *vel* Eu voi fì, *ego ero.* Noi om fì, *vel* Noi vom fì.
Tu ei fì, *vel* Tu vei fì. Voi eti fì, *vel* Voi veti fì.
Ell á fi, *vel* Ell vá fi. Eli or fì, *vel* Eli vor fì.

MODUS IMPERATIVUS.

Tempus Præſens.

Fii tu, *Sis tu.* Fiti voi, *Sitis vos.*
Fie ell, *ſit ille.* Fie eli, *ſint illi.*

©BCU Cluj

Futurum.

Se fiu eu, *fim ego.*	Se fim noi, *fimus nos.*
Se fii tu.	Se fiti voi.
Se fie ell.	Se fie eli.

MODUS CONJUNCTIVUS.

Tempus Præsens.

Se fiu eu, *ut fim ego.*	Se fim noi, *ut fimus nos.*
Se fii tu.	Se fiti voi.
Se fie ell.	Se fie eli.

Præteritum Imperfectum.

Eu áſi fì, *ego eſſem.*	Noi ám fì, *nos eſſemus.*
Tu ái fì.	Voi áti fì.
Ell ár fì.	Eli ár fì.

Præteritum Perfectum.

Se fiu foſt, *ut fuerim.*	Se fim foſt, *ut fuerimus.*
Se fii foſt.	Se fiti foſt.
Se fie foſt.	Se fie foſt.

Præteritum Plusquamperfectum.

Eu áſi fì foſt, *ego fuiſſem.*	Noi ám fì foſt, *nos fuiſſemus.*
Tu ái fì foſt.	Voi áti fì foſt.
Ell ár fì foſt.	Eli ár fì foſt.

Futurum eſt ſimile Futuro Imperativi.

MODUS INFINITIVUS.

Tempus Præsens.

A fì, *vel* A fire, *eſſe.*

Præ-

©BCU Cluj

Præteritum.

A fì foſt, *fuiſſe.*

Gerundium in DUM, & in DI.

De á fire.

Participium Præſens, & Gerundium in DO.

Fiend.

Futurum.

Fiitor, *futurus.* Fiitore, *futura.*

§. 28. Verbum *Am*, habeo, Indicativi Præſens habet: *Eu ám*, ego habeo. *Tu ái*, tu habes. *Ell áre*, vel *au*, ille habet. *Noi ávèm*, nos habemus. *Voi áveti*, vos habetis. *Eli au*, illi habent. Præteritum abſolutum: *Eu ávui*, ego habui. *Tu ávaſi*, tu habuiſti. *Ell ávù*, ille habuit. *Noi ávuram*, nos habuimus. *Voi ávurati*, vos habuiſtis. *Eli ávura*, illi habuerunt. Imperativi Præſens: *Aibi tu*, habe tu. *Aiba ell*, habeat ille. Infinitivi Præſens: *A ávere*, habere. Supinum: *Avut*, habitus. De cætero conjugatur ſicut *Tăc*, taceo, de quo agemus in ſecunda Conjugatione.

CAPUT XII.

De Conjugationibus Verborum Regularium.

§. 29. Conjugationes Verborum Regularium in Lingua Daco-Romana ſunt quatuor, ſicut etiam in Latina.

©BCU Cluj

Primæ Conjugationis Infinitivus exit in *ARE* longum: *Secundæ* in *ERE* longum: *Tertiæ* in *ERE* breve: *Quartæ* in *IRE* longum.

I. CONJUGATIO.

MODUS INDICATIVUS.

Tempus Præsens.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Eu láud, *ego laudo.*	Noi laud-am, *nos laudamus*
Tu láud-i.	Voi laud-áti.
Ell láud-a.	Eli láud-a.

Præt. Imperfectum.

Eu laud-auam, *ego laudabam.*	Noi laud-auam, *nos laudabamus.*
Tu laud-auai.	Voi laudauati.
Ell laud-aua.	Eli laud-aua.

Præt. Perfectum.

Eu ám } laudát.	*ego laudavi.* Noi ám } laudát. *laudavimus.*
Tu ái }	*laudaſti.* Voi áti }
Ell au }	*laudavit* Eli au }

Præteritum Abſolutum.

Eu laud-áui, *laudavi.*	Noi laud-áram, *laudavimus.*
Tu laud-auaſi.	Voi laud-árati.
Ell laud à.	Eli laud-ára.

Præt.

©BCU Cluj

Præt. Plusquamperfectum.

Eu ám } *laudaveram.* Noi ám }
Tu ái } foſt laudát. Voi áti } foſt laudát.
Ell au } Eli au }

Plusquamperfectum Abſolutum.

Eu laud-áſſem, *laudaveram.* Noi laud-áſſem.
Tu laud-áſſeſi. Voi laud-áſſeti.
Ell laud-áſſe. Eli laud-áſſe.

Futurum.

Eu oi } *laudabo.* Noi om }
Tu ei } laudá. Voi eti } laudá.
Ell á } Eli or }

Nota. Poteſt in quacunque Conjugatione ante Auxiliare Futuri poni *V.* e. g. loco *oi*, voi; loco *ei*, vei. &c.

MODUS IMPERATIVUS.

Tempus Præſens.

Láud-a tu, *lauda tu.* Laud-áti voi, *laudate vos.*
Láud-e ell, *laudet ille.* Láud-e eli, *laudent illi.*

Futurum.

Se láud eu, *laudem ego.* Se laud-am noi, *laudemus nos.*
Se láud-i tu. Se laud áti voi.
Se láud-e ell. Se láud-e eli.

©BCU Cluj

MODUS CONJUNCTIVUS.

Tempus Præsens est simile Futuro Imperativi.

Præteritum Imperfectum.

Eu áſi laudá, *laudarem.* Noi ám laudá.
Tu ái laudá. Voi áti laudá.
Ell ár laudá. Eli ár laudá.

Præteritum Perfectum.

Se fiu } *ut laudaverim.* Se fim }
Se fii } laudát. Se fiti } laudát.
Se fie } Se fie }

Præt. Plusquamperfectum.

Eu áſi } *laudaſſem.* Noi ám }
Tu ái } fi laudát, *vel* fi Voi áti } fi laudát, *vel* fi
Ell ár } foſt laudát. Eli ár. } foſt laudát.

Futuro Conjunctivus caret.

MODUS INFINITIVUS.

Tempus Præsens.

A laudáre, *laudare.*

Nota. Vulgus in colloquiis ſolet omittere ultimam ſyllabam RE Infinitivi Præſentis, aitque loco, *A laudáre, A tacere, A dormire* &c. *A laudá, A tacè,* &c.

Præteritum.

A fi laudát, *vel* A fi foſt laudát, *laudaſſe.*

Futu-

©BCU Cluj

Futurum.

A fì laudator, *laudaturus.*

Supinum.

Laudát, *laudatus.*

Gerundium in DI & DUM.

De laudáre. De laudát, *ad laudandum*, vel *laudandi.*

Gerundium in DO.

Laud-and, *laudando.*

PARTICIPII Præsens

Laud-and, *vel* Laud-ator, *laudans.*

Futurum.

A fì laud-ator, *laudaturus.*

Biblioteca Universitatii Regele Ferdinand I din Cluj ROMANIA

Sic conjugantur Cant, *canto.* Manc, *vel* Mananc, *manduco.* Ambl, *ambulo.* Allerg, *curro.* Cuget, *cogito.* Qváut, *quæro.* Cerc, *quæro.* Culc, *colloco*, vel *decumbo.* Lunec, *lubrico.* Ar, *aro* Ert, *parco.* Sáp, *fodio.* Crep, *crepo.* Cálc, *calco.* Judec, *judico.* Joc, *jocor*, vel *ludo.* &c.

II. CONJUGATIO.

MODUS INDICATIVUS.

Tempus Præsens.

Eu tác, *Ego taceo.* Noi tac-em, *tacemus.*
Tu tác-i. Voi tac-eti.
Ell tác-e. Eli tác.

©BCU Cluj

Præt. Imperfectum.

Eu tac-euam, *tacebam.* Noi tac-euam.
Tu tac-euai. Voi tac-euati.
Ell tac-eua. Eli tac-eua.

Præt. Perfectum.

Eu ám tac-ut, *tacui.* Noi ám }
Tu ái tac-ut. Voi áti } tac-ut.
Ell au tac-ut. Eli au }

Præt. Absolutum.

Eu tac-ui, *tacui.* Noi tac-um, *vel* tac-uram.
Tu tac-uſi. Voi tac-uti, *vel* tac-urati.
Ell tac-ù. Eli tac-ù, *vel* tac-ura.

Præt. Plusquamperfectum.

Eu ám } *tacueram.* Noi ám }
Tu ái } foſt tacut. Voi áti } foſt tacut.
Ell au } Eli au }

Plusquamperfectum Absolutum.

Eu tacuſſem, *tacueram.* Noi tac-uſſem.
Tu tac-uſſeſi. Voi tac-uſſeti.
Ell tac-uſſe. Eli tac-uſſe.

Futurum.

Eu oi, *vel* voi } *tacebo.* Noi om, *vel* vom }
Tu ei, *vel* vei } tac-e. Voi eti, *vel* veti } tac-e.
Ell á, *vel* vá } Eli or, *vel* vor }

MO-

©BCU Cluj

MODUS IMPERATIVUS.

Tempus Præsens.

Tác-i tu, *tace tu.* Tac-eti voi, *tacete vos.*

Tác-a ell, *taceat ille.* Tác-a eli, *taceant illi.*

Futurum.

Se tác eu, *taceam ego.* Se tac-em noi.
Se tác-i tu. Se tac-eti voi.
Se tác-a ell. Se tác a eli.

MODUS CONJUNCTIVUS.

Tempus Præsens est simile Futuro Imperativi.

Præt. Imperfectum.

Eu áſi } *tacerem.* Noi ám }
Tu ái } tace. Voi áti } tace.
Ell ár } Eli ár. }

Præt. Perfectum

Se fiu tacut, *ut tacuerim* Se fim tacut.
Se fii tacut. Se fiti tacut.
Se fie tacut. Se fie tacut.

Plusquamperfectum.

Eu áſi } *tacuiſſem.* Noi ám }
Tu ái } fì tacut, *vel* fì Voi áti } fì tacut, *vel* fì
Ell ár } foſt tacut. Eli ár } foſt tacut.

Futuro Conjunctivus caret.

MO-

©BCU Cluj

MODUS INFINITIVUS.

Tempus Præsens.

A tacere, *tacere.*

Præteritum.

A fi tacut, *vel* A fi foſt tacut, *tacuiſſe.*

Futurum.

A fi tacator, *taciturus.*

Supinum.

Tacut, *tacitus* (ut ita dicam)

Gerundium in DI, & DUM.

De tacere, *vel* De tacut, *tacendi*, vel *ad tacendum.*

Gerundium in DO.

Tacend, *vel* tacand, *tacendo.*

Participii Præsens.

Tacend, *vel* Tacand, *vel* Tacator, *tacens.*

Futurum.

A fi tacator, *taciturus.*

Sic conjugantur: Ved, *video.* Sied, *ſedeo.* Cád, *cado.* Rid, *rideo.* Mangaiu, *conſolor.* Táliu, *ſcindo.* &c.

Nota. Verba, quæ deſinunt in *IU*, formant Imperativum aſſumendo *E*, & Supinum aſſumendo *AT.* v. g. Mangaiue, *conſolare*; Mangaiuát, *conſolatum.* &c.

Aſt

©BCU Cluj

Aſt Reman, *vel* Remâiu, *remaneo*, Imperativum format Remâiuì tu; Supinum Remás.

III. CONJUGATIO.

MODUS INDICATIVUS.

Tempus Præſens.

Eu bát, *Ego tundo.*	Noi bát-em.
Tu bát-i.	Voi bát-eti.
Ell bát-e.	Eli bát.

Imperfectum.

Eu bat-euam, *tundebam*	Noi bat-euam.
Tu bat-euai.	Voi bat-euati.
Ell bát-eua.	Eli bat-eua.

Præt. Perfectum.

Eu ám }	*tutūdi.*	Noi ám }
Tu ái } batut.		Voi áti } batut.
Ell au }		Eli au }

Præt. Perfectum Abſolutum.

Eu bat-ui, *tutudi.*	Noi bat-um, *vel* bat-uram.
Tu bat-uſi.	Voi bat-uti, *vel* bat-urati.
Ell bat-ù.	Eli bat-u, *vel* bat-ura.

Plusquamperfectum.

Eu ám }	*tutuderam.*	Noi ám }
Tu ái } foſt batut.		Voi áti } foſt batut.
Ell au }		Eli au }

Plus-

©BCU Cluj

Plusquamperfectum Absolutum.

Eu bat-ussem, *tutuderam.*	Noi bat-ussem.
Tu bat-usseſi.	Voi bat-usseti.
Ell bat-usse.	Eli bat-usse.

Futurum.

Eu oi, *vel* voi } *tundam.*	Noi om, *vel* vom }
Tu ei, *vel* vei } báte.	Voi eti, *vel* veti } báte.
Ell á, *vel* vá }	Eli or, *vel* vor }

MODUS IMPERATIVUS.

Tempus Praesens.

Báte tu, *tunde tu.*	Báteti voi, *tundite vos.*
Báta ell, *tundat ille.*	Báta eli, *tundant illi.*

Futurum.

Se bát eu, *tundam ego.*	Se bát-em noi.
Se bát-i tu.	Se bát-eti voi.
Se bát-a ell.	Se bát-a eli.

MODUS CONJUNCTIVUS.

Tempus Praesens est simile Futuro Imperativi.

Imperfectum.

Eu ási } *tunderem.*	Noi ám }
Tu ái } báte.	Voi áti } báte.
Eli ár }	Eli ár }

Præte-

©BCU Cluj

Praeteritum Perfectum.

Se fiu } *ut tutuderim.* Se fim }
Se fii } batut. Se fiti } batut.
Se fie } Se fie }

Plusquamperfectum.

Eu áſi } *tutudiſſem.* Noi ám }
Tu ái } fi batut, *vel* fi Voi áti } fi batut, *vel*
Ell ár } foſt batut. Eli ár } fi foſt batut.

Futuro Conjunctivus caret.

MODUS INFINITIVUS.

Tempus Praeſens.

A bátere, *tundere.*

Praeteritum.

A fi batut, *vel* A fi foſt batut, *tutudiſſe.*

Futurum.

A fi batator, *verberaturus.*

Supinum.

Batut, *verberatus.*

Gerundium in DI, *&* DUM.

De bátere, *vel* De batut, *verberandi*, vel *ad verberandum.*

Gerundium in DO.

Batend, *tundendo.*

Parti-

©BCU Cluj

Participii Præsens.

Batend, vel Batator, *tundens.*

Futurum.

A fi batator, *verberaturus.*

Sic conjugantur: Fác, *facio.* Pon, *pono.* Cred, *credo.* Comprend, *comprehendo.* Dic, *dico.* Duc, *duco.* Alleg, *eligo.* Merg, *pergo.* Trec, *transeo.* &c.

Nota I. Duc, Fác, Dic, formant secundam Personam Præsentis Imperativi *Dù, Fà, Dì.* Tertiam sicut *Bát.*

II. Trec, & Merg, formant: *Treci*, transi; *Mergi*, perge.

III. Desinentia in *on*, formant Supinum mutando *on* in *us.* v.g. Pon, *pono*, Pus, *positus.*

IV. Desinentia in *g* & *ond*, item Rád, *rado.* Dic, *dico.* Duc, *duco*, formant Supinum mutando ultimam Consonantem in *s.* v.g. Alleg, *eligo*; Alles, *electus.* Pung, *pungo*; Puns, *punctus.* Duc, Dus. Dic, Dis. Rád, Rás. Tond, *tondeo*, Tons.

V. Verba, quorum Supinum desinit in *S*, formant Præteritum Perfectum Absolutum addendo Supino *SEI.* v.g. Pon, Pus, Pussei. Duc, Dus, Dussei. &c.

IV.

©BCU Cluj

IV. CONJUGATIO.

MODUS INDICATIVUS.

Tempus Præsens.

Eu dorm, *Ego dormio.* Noi dorm-im.
Tu dorm-i. Voi dorm-iti.
Ell dorm-e. Eli dorm.

Præt. Imperfectum.

Eu dorm-ieuam, *dormiebam.* Noi dorm-ieuam.
Tu dorm-ieuai. Voi dorm-ieuati.
Ell dorm-ieua. Eli dorm-ieua.

Præt. Perfectum.

Eu ám } *dormivi.* Noi ám }
Tu ái } dormit. Voi áti } dormit.
Ell au } Eli au }

Præt. Absolutum.

Eu dorm-iui, *dormivi.* Noi dorm-iram.
Tu dorm-iuiſi. Voi dorm-irati.
Ell dorm-ì. Eli dorm-ira.

Plusquamperfectum.

Eu ám } *dormiveram* Noi ám }
Tu ái } foſt dormit. Voi áti } foſt dormit.
Ell au } Eli au }

Plusquamperfectum Absolutum.

Eu dorm-iſſem, *dormiveram* Noi dorm-iſſem.

©BCU Cluj

Tu dorm-isseſi. Voi dorm-isseti.
Ell dorm-isse. Eli dorm-isse.

Futurum.

Eu oi, *vel* voi } *dormiam.* Noi om, *v.* vom }
Tu ei, *vel* vei } dormì. Voi eti, *v.* veti } dormì.
Ell á, *vel* vá } Eli or, *vel* vor }

MODUS IMPERATIVUS.

Tempus Præſens.

Dormi tu, *dormi tu.* Dormiti voi, *dormite vos.*
Dorma ell, *dormiat ille.* Dorma eli, *dormiant illi.*

Futurum.

Se dorm eu, *dormiam ego.* Se dorm-im noi.
Se dorm-i tu. Se dorm-iti voi.
Se dorm-a ell. Se dorm-a eli.

MODUS CONJUNCTIVUS.

Tempus Præſens eſt ſimile Futuro Imperativi.

Imperfectum.

Eu áſi } *dormirem.* Noi ám }
Tu ái } dormì. Voi áti } dormì.
Ell ár } Eli ár }

Præt. Perfectum.

Se fiu } *ut dormiverim.* Se fim }
Se fii } dormit. Se fiti } dormit.
Se fie } Se fie } *Plus-*

©BCU Cluj

Plusquamperfectum.

Eu áſi } *dormiviſſem.* Noi ám }
Tu ái } fì dormit, *vel* fi Voi áti } fì dormit, *vel*
Ell ár } foſt dormit. Eli ár } fì foſt dormit.

Futuro Conjunctivus caret.

MODUS INFINITIVUS.

Tempus Præſens.

A dormire, *dormire.*

Præteritum.

A fì, *vel* A fì foſt dormit, *dormiviſſe.*

Futurum.

A fì dormitor, *dormiturus.*

Gerundium in DI, & DUM.

De dormire, *vel* De dormit, *dormiendi*, vel *dormiendum.*

Gerundium in DO.

Dormiend, *dormiendo.*

Supinum.

Dormit, *dormitum.*

Participii Præſens.

Dormiend, *vel* Dormitor, *dormiens.*

Futurum.

A fì dormitor, *dormiturus.*

Ldin Cl. ROMANIA Bibliotheca Universitatis Regiae Ferdinandeae

©BCU Cluj

Sic conjugantur: Aud, *audio.* Senti, *sentio* (cui additur I post T, ut distinguatur a *Sent*, sum) Ment, *mentior.* Mor, *morior.* Fug, *fugio.* Ven, *venio*, quod format Imperativum in *A.* v. g. Vena tu, *veni tu*, Vena ell. &c.

Nota. Verba definentia in ESC pariter hoc modo conjugantur, tamen dum *primam* & *secundam* personam Pluralis Numeri Præsentis Indicativi, nec non *Supinum*, & Infinitivi Præsens formant, illud ESC amittunt. e. g. Maresc, *magnifico*, Noi Mar-im, *nos magnificamus*, Voi Mar-iti, *vos magnificatis*, Marit, *magnificatus.* Hæc eadem Verba Imperativi Præsentis secundam personam formant assumendo E. v. g. Humillesc, *humilio*, Humillesce tu. &c.

CAPUT XIII.

De Verbis Passivis, Reciprocis, & Irregularium speciem præseferentibus.

§. 30. I. Verba Activa fiunt Passiva præponendo eis in Singulari *Me*, *Te*, *Se*, & in Plurali *Ne*, *Ve*, *Se*. v. g. Me ved, *videor*, Te vedi, *videris.* &c.

§. 31. II. Verba Reciproca, utut habeant easdem particulas ante se, Passiva non sunt, sed Neutra. v. g. Me tem, *timeo.* Mé mir, *miror.*

§. 32.

©BCU Cluj

§. 32. III. Sunt quædam Verba, quæ ut-ut in Præsenti Indicativi regulariter desinant in *N*, possunt tamen in prima, & secunda Singulari Præsentis Indicativi, in tribus personis Singularibus Futuri Imperativi, & in tertia Singulari Præsentis Imperativi *N* mutare in *IU*, ideoque irregularia dici.

Talia sunt: Pon, *pono.* Ven, *venio.* Tien, *teneo.* Reman, *remaneo.* &c.

§. 33. IV. Verbum Pot, *possum*, in prima persona Singulari Præsentis Indicativi dicitur etiam *Pociu*, de cætero conjugatur sicut Verba secundæ Conjugationis, nisi quod ubique mutet *O* in *U*, præter tres personas singulares, & tertiam pluralem Præsentis Indicativi, & Futuri Imperativi, secundam item, & tertiam singularem, & tertiam pluralem Præsentis Imperativi; in quibus solis conservat *O*.

CAPUT XIV.

De Adverbiis.

§. 34. Adverbia alia sunt *Primitiva*, & alia *Derivata*, quæ nimirum a Nominibus formantur. De illis postea: de his nota ista:

§. 35. I. Adjectiva masculini, & communis Generis si solitarie sumantur, sunt Adverbia. v. g. Frumòs hom, *pulcher homo*, si sumam Adjectivum sine Substantivo, erit

©BCU Cluj

Adverbium, dicamque: Frumòs ſiede, *pulchre ſedet*, & ſic de reliquis.

§. 36. II. A Subſtantivis prius forma Adjectivum, quod fit addendo Subſtantivis ſyllabam *ESC*; tum adde huic ſyllabæ unum *E*, & habebis Adverbium. e. g. Domn, *Dominus*, Domneſc, *dominalis*, Domneſce, *dominaliter*. &c.

ADVERBIA PRIMITIVA.

§. 37. I. LOCUM INDICANTIA.

I. Ad Interrogationem Unde? *ubi?*

Aici, *vel* Ici, *hic.*	Unde fie, *usquam.*
Acollo, *vel* collo, *ibi.*	Invrun loc, *allo in loco.*
Inlauntru, *intus.*	Airea, *alibi.*
Afára, *foris.*	Denlauntru, *intrinſecus.*
Dedeſupt, *infra.*	
Deaſuprá, *ſupra.*	Denáfára, *extrinſecus.*
Denſùs, *ſupra.*	Priſten, *præſto.*
Den Jòs, *infra.*	Acáſa, *domi.*
Oblu, *e regione.*	Depárte, *procul.*
Inderect, *retro.*	Aprope, *prope.*
Dupa, *poſt.*	Langa, *penes.*
Innáinte, *ante, coram.*	De derectá, *vel* *ad dex-*
Pretutendene, *ubique.*	Dea derectá, *tram.*
Fieſce unde, *ubicunque.*	Deaſtangá, *ad ſiniſtram.*

II. Ad Interrogationem Unde? *quò?*

Incoce, *huc.*	Sus, *ſurſum.*
Acollo, *eo.*	Jos, *deorſum.*

In-

©BCU Cluj

Intra, *intro.*
Afára, *foras.*
Dencollo, *trans.*
Airea, *aliorsum.*
Necairi, *nuspiam.*
Innáinte, *antrorsum.*
Inderect, } *retrorsum.*
Innápoi, } *retro.*
Incrucifi, *transverse.*
Imponcifi, *oppofite.*
Acáfa, *domum.*
Incollo, *ultra.*
Deláture, *ad latus*

III. Ad Interrogationem Deunde? *unde?*

Deaici, *hinc.*
Deacollo, *inde.*
Deinlauntru, *ab intra.*
Den áfára, *ab extra.*
Den derect, *a tergo.*
Deafuprá, *defuper.*
Denjos, *ab infra.*
Dedepárte, *a procul.*
Dënecairi, *nullo ex loco.*
Depretutendene, *undequaque.*
Deambelaturile, *utroque ex latere.*

IV. Ad Interrogationem Anquatro? *qua?*

Peaicea, *vel* } *hac.*
Pëici, }
Allá, *vel* Lá, *illac.*
Infus, *furfum verfus.*
Injos, *deorfum verfus.*

V. Ad Interrogationem Panaunde? *quousque?*

Panaaici, *hucusque.*
Panaa collo, *eousque.*
Pan lá incetát, *usque ad finem.*

§. 38. II. ADVERBIA TEMPUS SIGNIFICANTIA.

Amù, } *modo.*
Acùm, }
Apoi, *deinde.*
Aftadi, *hodie.*
Indáta, } *illico.*
Menteni, }

©BCU Cluj

Currend, Degrába, Repede, } *cito, de repente.*
Mane, *cras.*
Demaneatia, *mane.*
Poimane, *perendie.*
Heri, *heri.*
Allálta heri, *nudius tertius.*
Daunadi, *nuper.*
Odáta, Odeniora } *semel, olim.*
Oreqvand, *aliquando.*
Qvâte odáta, Aorea, } *interdum, interim.*
Qvand, *quando.*
Niciodáta, *nunquam.*
Pururea, Totdeauna, } *semper.*
Târdiu, *tarde.*
Tempurie, *tempestive.*
Intraaceea, *interea.*
Demulteori, *multoties.*
Adès, *vel* Des, } *sæpe.*
Rár, *raro.*
Aráreori, *raro.*
Máitot deauná, *plerumque.*
Iára, *iterum.*

§. 29. III. ADVERBIA ORDINIS.

De nou, *denuo.*
Antaiu, *primo.*
Deaci, *deinceps.*
Dupaaceea, *postea.*
Taandá, *tandem.*
Preurma, *postremo.*
Inse, *cæterum.*
Incâlcit, *confuse.*

§. 30. IV. ADVERBIA INTERROGANDI.

Decè? Pentrucè? } *cur? quare?*
Caci?
Qvum? *quomodo?*
Qvât? *quantum?*
Dárápoi? *quid tum?*
Au? *an? num?*
Asiá? *itane?*
Preunde? *qua?*
Qvât depárte? *quam procul?*
Pana quand? *quamdiu?*

De

©BCU Cluj

De quand? *a quo?* Qvât de mare? *quam magnum?*
De quâte ori? *quoties?*
An? *an?* Ce? *quid?*

§. 31. V. ADVERBIA DUBITANDI.

Dora, *forte.* Qvállá, *circiter.*
Ore? *utrum?* Mái lá, *vel fere.*
Dára? *ecquid?* Mái,

§. 32. VI. ALIA DIVERSARUM SPECIERUM ADVERBIA.

Numái, *tantum.* Anque, *adhuc.*
Forte, Prea, *nimis, valde.* Macár, *saltem.*
Macárſi, *quamquam.*
Nemicá, *nihil.* Desì, *etſi.*
Tocmá, *plane.* Mácárque, *quamvis.*
Indár, *gratis.* Tat, Tatuſi, Tám, *tamen.*
Bene, *bene.*
Abea, *vix.* Máiáles, *præſertim.*
Lesne, *facile.* Máivîrtos, *potius.*
Anevoe; *difficulter.* Máibene, *melius.*
Qvá, *quaſi.* Vedi-bene, *utique.*
Qva, Qve, *vel quod, quia.* Amintrillea. *aliter.*
Peqvum, *quemadmodum.* Adeverát, *ſane.*
Cu bona ſáma, *revera.*
Iea, *ita, omnino.* De bona ſáma, *pro certo.*
Ore quum, *aliquomodo.* Aſiá dára, *ergo.*
Áncái, *ſaltem.* Ci, *atqui.* &c.

©BCU Cluj

CAPUT XV.

De Præpoſitionibus.

§. 33. Præpoſitiones aliæ regunt Dativum, aliæ Accuſativum, Ablativum aliæ.

§. 34. I. *Præpoſitiones, quæ regunt Dativum, ſunt:*

Aſuprá, *contra.*
Deaſuprá, *ſupra.*
Dedeſupt, *infra.*
Incontra, *contra.*
Ináintea, *ante.*
Inlauntru, *intra.*
Inderept, *poſt.*

Nota. Hæ Præpoſitiones dum cum Pronominibus Perſonalibus conſtruuntur, volunt habere poſt ſe loco Dativi Nominativum fœmineum Poſſeſſivorum. e. g. Aſupra, Mea, Taa, Saa, Noſtra, Voſtra, *contra me, te, ſe, nos, vos.* Quamvis bene dicatur etiam *Aſupra lui, lor,* contra illum, illos.

§. 35. II. *Præpoſitiones regentes Accuſativum ſunt:*

Lá, *ad, apud.*
Langa, *penes.*
Dupa, *poſt.*
Intra, *intra.*
Qvatra, *verſus.*
Subt, *ſubter, ſub.*
Pe, *ſupra, ſuper.*
Spre, *ad, in.*

§. 36. III. *Præpoſitiones regentes Ablativum.*

Delá, *ab.*
De, *de.*
Cu, *cum.*
Den, *ex.*
In, *in.*

Nota.

©BCU Cluj

Nota. Sequentes volunt poſt ſe habere Præpoſitionem *De.*

Afára, *extra.*
Depárte, *procul.*
Aprope, *prope.*
Dencollo, *trans.*
Far, *fine.*

e. g.

Toti s'au naſcut in peccát áfára de Chriſtos,
Omnes nati ſunt in peccato extra Chriſtum.

Nota. Omnes Accuſativi, & Ablativi amittunt particulas *Pe*, & *Delá*, quando eos præcedit Præpoſitio aliqua in Conſtructione.

CAPUT XVI.

De Conjunctionibus.

§. 37. Conjunctiones, ut ſcitur, inſerviunt ad conjungendas Orationis Partes. Sunt autem ſequentes:

Si, *et.*
Anqueſi, *etiam.*
Nici, *nec, neque.*
Siſi, *& etiam.*
Qva, *vel* / Qve, } *quod, quia.*
Qvá, *velut.*
Qváſi, *quaſi, vel ſicut.*
Fiendqua, *quoniam.*
Se, *ut.*
De, *ſi.*
Denu, *niſi*, vel *ſinon*
Amintrillea, *alias.*
Adeque, *adeoque*, vel *ſcilicet.*
Decè, *quare.*
Pentruce, *quamobrem.*
Deaceea, *ideo, igitur.*
Pentruaceea, *propterea.*
Iár, *ſed.*
Ci, *atqui.*

De

©BCU Cluj

De quumvá, *ſi quomodo.*
Prequum dára, *ſicut ergo.*
Deaqua, *quodſi*, vel *ſi.*
Altadáta, *alias.*
Faranumái, *niſi tantum.*
Numái, *tantum.*
Aſià dára, *itaque.*
Dreptáceea, *proinde.*
Cu quât mái máre, *quanto major.*
Cu átât mái táre, *tanto fortior.*
De quumvá, *caſu quo.*
Qvât nu, *quin.*
Sáu, *vel, aut, ſeu.*
Siiár, *item.*
Ime, *imo.*

Reliqua, quæ vide in Adverbiis.

CAPUT XVII.

De Interjectionibus.

§. 38. Interjectiones, quibus animi motus, & paſſiones exprimuntur, ſunt iſtæ:

Ode! *o ſi*, vel *utinam!*
Ahá! *ah!*
Vái! *væ!*
Oh! *oh!*
Oh vái! *proh dolor!*
O dáta cu anima! *macte animo!*
Cárate! *apage!*
Mai! *heus tu!*

PARS

©BCU Cluj

PARS III.

DE SYNTAXI.

CAPUT I.

De Syntaxi Articulorum.

§. 1.

Ut ea, quæ *Part. II. Cap. I. II. & III.* dicta fuêre de ordine, quem Articuli tenent in Constructione cum Nominibus, missa faciam de Syntaxi eorundem Articulorum sequentia sunt observanda:

I. Articulo indefinito Daco-Romani utimur: *Primo* in omnibus iis circumstantiis, in quibus adhibent Itali Articulum indefinitum *Uno*, Germani *Ein*, Hungari *Egy*. e. g. Da mi o carte, *da mihi aliquem librum*. Am vesut un Domn máre, *vidi aliquem magnum Dominum*. &c.

Secundo. Quando aliquem aut valde extollimus, aut valde deprimimus: *Verbo* quando plus significamus, quam dicimus. e. g. Au murit un Cesár, si tu nu ei murì? *mortuus est unus Cæsar, & tu non morieris?* Un várvár se dica áceastaa unui Roman? *barbarus, ut dicat hoc Romano!*

§. 3.

Ferdinand I. din Cluj * Biblioteca Univ. * ROMANIA

©BCU Cluj

§. 3. II. Articulo definito, quo nempe res determinamus, utimur in iis circumſtantiis, in quibus utuntur Itali Articulo *Il*, Germani Der, Hungari *A*, vel *az*. e. g. Homul e moritor, *hemo eſt mortalis*. Táta'l bon pláce pe filii, *pater bonus amat filios*.

§. 4. III. Quando volumus proferre aliquid omnino indeterminatum, adhibemus Nomina ſine ullo Articulo. e. g. Tipa legn nu piatra, *projice liguum, non petram*.

Reliqua de Articulo vide *Part. II. Cap. I. II. & III.*

CAPUT II.

De Syntaxi Nominum, & Pronominum.

§. 5. Plura Nomina Daco-Romana in eadem Conſtructione poſita ſic conſtruuntur invicem ut apud Latinos, ideo de his regulas ſpeciales tradere, opus non eſt.

§. 6. Neque etiam neceſſarium eſt docere, quî conſtruantur cum Adjectivis, aut Pronominibus, quum etiam de his egerimus *Part. II. Cap. II. & III.* Sed ea ſolum commemoranda ſunt, in quibus a Latinis differunt, aut hucusque dicta non fuêre. Sit itaque Regula

1. Ablativus inſtrumenti, qui a Latinis absque ulla Præpoſitione, a Daco-Romanis adhibetur cum Præpoſitione *Cum*. e. g. Punge

©BCU Cluj

ge cu cutitul, *punge cultro.* Tálie cu securea, *scinde securi.*

II. *Pe* Accusativi rebus inanimatis apponere non est opus. e. g. Du pálsul deaici, *asporta palum hinc.*

III. Rebus animatis solet apponi *Pe*, ut distinguatur agens a patiente e. g. Leu'l au invins pe urs, *Leo vicit ursum.*

Nota. Dixi *Pe urs*, & non *Pe ursul*, quia non determinavi, quem ursum: quod tum fieret, si Adjectivum, vel aliud aliquid rem determinans aut expresse adderetur, aut saltem subintolligeretur. e. g. Leul au invins pe ursul cell máre, *vel* pe ursul domnului, *Leo vicit ursum illum magnum*, vel *ursum domini.*

IV. Si Substantivum, quod in una constructione expressum fuit, in altera ejusdem discursus recurrat, ne sæpius repetatur, omittitur, atque ejus loco ponitur solus Articulus, definitus quidem, si Substantivum omissum fuit masculinum, secus indefinitus. Clarius: loco masculini ponitur *L*, & loco fœminei Substantivi *O*, de quorum collocatione in Constructione hæc nota:

I. Si adest in Constructione Verbum auxiliare, illi præponuntur immediate. e. g. Dátutiau cutitul? *deditne tibi cultrum?* Mi l'-au dát, *dedit*, vel potius, *Mihi illum dedit.* Dátuti au penna-a? Mi o au dát, *Mihi dedit illam.*

II. Si

©BCU Cluj

II. Si non adeſt auxiliare, ſed adſunt Dativi Pronominum perſonalium ſive contracti, ut Mi, ti, ſi; Ni, vi, ſi, ſive non contracti, ut Mie, tie, ſie; noua, voua, ſie, ponuntur immediate poſt hos Dativos. e. g. Dati cutitul ? *Datne tibi cultrum* ? Da ti pennaa? *Datne tibi pennam* ? Mi'l da, *Mihi illum dat.* Mi o da, *Mihi illam dat*, quod latine dicerem: Dat.

III. Si nec auxiliare, nec Dativi Perſonalium adſunt, ponuntur illico poſt verbum finitum. e g. Dá oi cutitul lui Petru ? Da'l. *Dabone cultrum Petro*? *Da illum.*

Nota. Loco *Da'l* poteſt dici etiam *Da'l lui*, Da illum illi, videlicet maſculo: nam ſi fœmina foret, deberet dici: *Da'l ei*, da illum illi.

Nota 2. *Da ei'l*, da ei illum, quamvis de ſolis fœmineis dici deberet, tamen dicitur communiter etiam de maſculinis. e. g. Dá oi lui Petru, *vel* Dá oi Anna-ei cutitul? *reſpondeo*, Da ei'l. &c.

V. Nomina propria Virorum, item vox Dieu, ſi poſt illa ſequatur Adjectivum, vel Poſſeſſivum aliquod, accipiunt Articulum definitum ſicut alia Subſtantiva, in omnibus caſibus; ſecus tantum in Genitivo, & Dativo volunt ante ſe illum habere. e. g. Dieul meu, *Deus meus.* A Dieului meu, *Dei mei.* &c. A lui Dieu, *Dei.* Lui Dieu, *Deo.*

VI. Numeri ab unitate incipiendo usque ad viceſimum excluſive volunt habere poſt

ſe

©BCU Cluj

se Nominativum Pluralem; (si unitatem excipias, in qua, nec non in binario, & ternario, etiam in Genere concordant) a vicesimo vero usque in infinitum desiderant post se habere Ablativum cum Præpositione *De*. e. g. Un hom, *unus homo*. O muliere, *una mulier*. Doi Barbáti, *duo viri*. Doa femei, *duæ fœminæ*. Trei táuri, *tres tauri*. Trei juuence, *tres juvencæ*. Pátru juuenci, *quatuor juvenci*. Diece cerbi, *decem cervi*. Noue spra diece pesci, *novemdecim pisces*. Doa dieci de corbi, *viginti corvi*. Doa dieci si un de vulturi, *viginti & unus vultures*. Trei dieci de pásseri, *triginta passeres*. &c.

VII. Accusativi Pronominum personalium *Eu, Tu*, solent adhiberi in Constructione contracti, Pronominis *Ell* absque contractione; omnes autem absque particula *Pe*, si semel tantum ponantur. e. g. Me judeca reu, *me judicat malum*, vel *reum*. Te, ell, ne, ve, eli vede cu ocli rei, *Te, illum, nos, vos, illos aspicit, vel videt malis oculis*.

Quando tamen iidem Accusativi bis ponuntur, ultimo positi loco nec contrahuntur, & etiam particulam *Pe* conservant. e. g. Te judeca pe tene reu, *Te judicat te reum*, vel *malum*. &c.

Reliqua, quæ ad Syntaxim Nominum, & Pronominum spectant, nec hic recensita sunt, aut pergunt sicut apud Latinos, aut dicta fuêre in 2. hujus opellæ parte.

©BCU Cluj

CAPUT III.

De Syrtaxi Verborum.

§. 7. Quod Syntaxim Verborum Daco Romanorum adtinet, ea ferme coincidit cum Syntaxi Verborum Latinorum. Hoc tamen non obstante esto Regula

I. Omnia Verba volunt habere Nominativum expressum, aut tacitum. e. g. Eu ám cantát láuda lui Dieu, *ego cecini laudem Deo.*

II. Omnia Verba Activa regunt Accusativum. e. g. Cáuta cártea, *quære librum.* Tiene luminaa, *tene lumen.*

III. Verba, quæ in Latina lingua Dativum regunt, eundem etiam in Daco-Romana habere volunt. e. g. Da mi ápa, se beu, *da mihi aquam, ut bibam.*

IV. Quæ Verba apud Latinos Genitivum regunt, apud Daco-Romanos regunt Ablativum cum Præpositione *De.* e. g. Ada ti á mente de mene, *memineris mei.* Nu ti uitá de mene, *non obliviscaris mei.*

Nota. Hæc Regula etiam Adjectivis, regentibus Genitivum apud Latinos, convenit, nam & illa apud nos regunt Ablativum cum Præpositione *De.* e. g. Plen de reutáte, *plenus veitatis*, vel *malitiæ.* Posthitor de láuda, *cupidus laudis.*

V. Ver-

©BCU Cluj

V. Verba auferendi præter Accuſativum regunt Ablativum cum Præpoſitione *Delá*, ab. e. g. Depárta delá mene luminaa, *remove a me lumen.*

VI. Quæ internam ablationem ſignificant, regunt Ablativum cum Præpoſitione *Den*, e, *vel* ex. v. g. Scote'l den cáſa, *excute illum e domo.*

VII. Quæ timorem, gaudium, admirationemve ſignificant, regunt Ablativum cum Præpoſitione *De*, & Accuſativum Perſonæ, quacum concordant. e. g. Me tem de ell, *timeo illum.* Bucurate de filii tai, *gaude de filiis tuis.* Me mir de tene, *miror te.*

VIII. Verba regentia Accuſativum, vel Dativum Perſonæ, ad majorem expreſſionem ſubinde utrumque duplicant, ita tamen, ut primum contrahant, ſecundum vero absque ulla contractione ponant, & quidem Accuſativum cum particula *Pe*, quæ dum contracte ponitur Accuſativus, (uti jam diximus Cap. præcedenti) omitti ſolet. v. g. Te láud pe tene, *laudo te.* Se láuda pe ſene, *laudat ſe.* Mi au dát mie pane, *dedit mihi panem.*

IX. Verba, quæ in lingua Latina Infinitivum poſtulant, eundem poſtulant etiam in Daco-Romana. v. g. Invátie'l á vorbire, *doce eum verba facere.* Me ám urît á ſcriure, *nauſeavi ſcribere.*

©BCU Cluj

Nota. Diximus jam in Parte 2. dum de Infinitivo primæ Conjugationis ageremus, quod ultima ſyllaba *RE* Præſentis Infinitivi in loquendo non pronuntietur. Hujus admonitionis cave obliviſcaris.

X. Verba, quæ motum, aut quietem in loco ſignificant, ſic conſtruuntur: Ad interrogationem *Unde*? quo? regunt Accuſativum cum Præpoſitione *Lá*, ad. e.g Se au dus lá Romá, *Romam ivit.* Purcede lá Itálliá, *procedit*, vel *proficiſcitur in Italiam.*

Ad interrogationem *Unde*? ubi? Ablativum cum Præpoſitione *In*, in. v.g. Am foſt in Romá, *fui Romæ.* Siede in Bucureſci, *ſedet Bucureſtini.*

Ad interrogationem *Deunde*? unde? regunt Ablativum cum Præpoſitione *Den*, ex, ſi internum quid volueris exprimere, ſecus cum Præpoſitione *Delá*, a, *vel* ab. e.g. Am venit den Iáſi, *veni Jasio.* Au fugit delá Romá, *fugit Româ.*

Excipe vocem *Cáſa*, domus, quæ cum iisdem verbis ſic conſtruitur:

Ad interrogationem unde? quo? vel ubi? ſi volumus ſignificare, quod ſit intus in domo, aut quod in eam intro pergat, *In cáſa*, in domo, *vel* in domum; ſecus dicimus: *A cáſa*, domi, *vel* domum.

Ad interrogationem *Deunde*? unde? pariter dicimus: *De á cáſa*, domo, & *Den cáſa*, e domo.

XI.

©BCU Cluj

XI. Quando interrogamus aliquid, in conſtructione Verbum auxiliare poſtponimus principali. v. g. Facut au? *fecitne*? Duce ſe vá? *ibitne*? Foſt au facut? *feceratne*? *vel* Facut au foſt? *idem.*

XII. Verba denotantia tempus ad interrogationem *Qvand*? quando? regunt Accuſativum cum Articulo definito, ſi tempus, quod exprimi debet, ſit indeterminatum. v. g. Quand ai putere venire lá noi? *Quando poſſes venire ad nos*? Quand ai trecut pen láſi? *Quando tranſiviſti per Jaſſium*? RESPONDEO: Diá, nocteá, demineatiá, ſeraa, váraa, primaváraa, tomnaa, hiuernaa, Dominecaa, Luniá. &c, *De die, nocte, mane, veſperi, de æſtate, vere, autumno, hyeme, die Dominico, Lunæ.* &c.

Si autem determinatum, Nomina dierum ponuntur ad Accuſativum absque ullo Articulo, & Præpoſitione; v. g. Quand ſe ájuna in ſeptemana? *Quando jejunatur in hebdomada*? RESPONDEO: Mercuri, ſi Veneri, *Die Mercurii, & Veneris.*

Nomina partium anni cum Præpoſitione *Lá*, ad, ſi tempus ſit futurum; cum Pronomine *Aſta*, iſta, (quod iisdem nominibus præponitur) ſi præteritum. v. g. Me voi duce lá vára, *ibo futura æſtate.* Am foſt áſta Tomna, *fui præterito autumno.*

Ad interrogationem Quât? *quamdiu*, *quantum*? reſpondendum per Ablativum

©BCU Cluj

cum Præpoſitione *In*, vel ſine illa ſemper tamen absque ullo Articulo. v. g. Quât ai fieſut in Romaa? *Quamdiu ſedisti Romæ?* In cinci ánni, *vel* Cinci ánni, *Quinque annis.*

Cætera ad Syntaxim Verborum pertinentia poteris addiſcere ex uſu, & natura Syntaxeos Latinæ.

CAPUT IV.

De Syntaxi Adverbiorum, Præpoſitionum, Conjunctionum, & Interjectionum.

§ 8. Conſtructio harum partium Orationis apprime convenit cum Conſtructione Latina earundem. Idcirco ſpeciales de illa regulas tradere, haud neceſſe eſt. Notandum nihilo tamen minus, quod Subſtantiva, dum Præpoſitio aliqua eis adjungitur, ſoleant præponi Adjectivis quibuscunque. v. g. Se au ſculát incontrá barbátului meu, *inſurexit contra meum maritum.* Au venit delá Imperátul Turcesc lá Imperátul noſtr á Romanilor un Trimis, *Venit ab Imperatore Turcico ad Imperatorem noſtrum Romanorum aliquis Legatus.*

AP-

©BCU Cluj

APPENDIX.

De formandis Daco-Romanis Vocibus a Latinis.

§. 9. In prima hujus opellæ parte tanta diximus de Orthographia Linguæ Daco-Romanæ, quanta sufficerent, ut non solum recte pronuntiandi, recteque scribendi regulam, verum & voces rite formandi normam inde percipere possis. Hoc non obstante e re fore existimamus, ut ea, quæ ibidem paucis complexi fuimus, hic fusius explicemus, tradamusque certam, quantum fieri poterit, voces Daco-Romanas a Latinis formandi regulam. Qua ex re illud emolumenti capiemus, ut & nos farragini Vocabulorum, quæ cæteroquin exscribere deberemus, parcere, & tu Lector! eadem longe facilius addiscere possis. Sit itaque Regula

I. Nomina primæ Declinationis Latinorum desinentia in *A.* fiunt Daco-Romana dum pronuntiantur secundum datas in prima parte a nobis regulas, nec ultimum *A* accentu notatur. e. g. Lana, *lana.* Luna, *luna.* Porta, *porta.* Pálma, *palma.* Petra, *petra.* Unda, *unda.* Beſica, *veſica.* Limba, *lingua.* Rîpa, *ripa.* &c.

©BCU Cluj

Sic fiunt etiam desinentia in *IA.* v. g. Filia, *filia.* Sodomia, *Sodomia.* Camisia, *camisia.* Scientia, *scientia.* Benevolientia, *benevolentia.* &c.

II. Nomina Masculina, & Neutra desinentia in *Us*, nec non desinentia in *Um*, *U*, & *Ut*. fiunt Daco-Romana amittendo *Us*, *Um*, *U*, & *Ut*, & servando pronuntiationem a nobis in prima parte præscriptam. e. g. Domn, *domnus.* Lác, *lacus.* Sácc, *saccus*, Pect, *pectus.* Nás, *nasus.* Náp, *napus.* Fruct, *fructus.* Respons, *responsum.* Lut, *lutum.* Plumb, *plumbum.* Pom, *pomum.* Cáp, *caput.* Corn, *cornu.* Gel', *gelu.* &c.

Excipe Latus Substantivum, & Genu, quorum primum format *Láture*, secundum *Genunçle.*

III. Fœminea tertiæ Declinationis desinentia in *Us* fiunt Daco-Romana dum pronuntur in Ablativo singulari, quartæ vero Fœminea definentia in *Us*, mutando *Us* in *A.* e. g. Vîrtute', *virtus.* Sierbitute, *servitus.* Mana, *manus.* &c.

Excipe Fœminea tertiæ desinentia in *Us*, si in Genitivo singulari exeant in *Dis.* Hæc enim *E* Ablativi mutant in *A*, dum fiunt Daco Romana. e. g. Láuda, *laus.* Fráuda, *fraus.* Frondia, *frons*, *frondis.*

IV. Nomina secundæ Declinationis desinentia in *Ius*, fiunt Daco-Romana mutando

Us

©BCU Cluj

Us in *E*, & exeuntia in *Eus* amittendo *S.* e. g. Rádie, *radius.* Georgie, *Georgius.* Dieu, *Deus.* Málleu, *vel* Máliu, *malleus.* Reu, *reus*, vel *malus.* &c.

Aſt *Filius* format Filiu.

V. Nomina tertiæ Declinationis deſinentia in *TIO*, fiunt Daco-Romana, poſita in Ablativo Singulari, & mutato *T* in *C.* e. g. Tecione, *titio.* Rogacione, *rogatio.* Inclinacione, *inclinatio.*

VI. Voces omnes deſinentes in *Io*, *Eo*, & *O.* non purum fiunt Daco-Romana amittendo has easdem ſyllabas, vel vocales. e. g. Aud, *audio.* Dorm, *dormio.* Ment, *mentior.* Tác, *taceo.* Sied, *ſedeo.* Ved, *video.* Pon, *pono.* Son, *ſono.* Hom, *homo.* &c.

Excipe Verba Monoſyllaba, item biſyllaba in *Io.* Harum enim prima fiunt Daco-Romana mutando *O* in *Au*, & ſecunda vertendo *O* in *U.* e. g. Stáu, *ſto.* Dáu, *do.* Sciu, *ſcio.* Fiu, *fio.* &c.

Mollio quoque format *Moliu.*

VII. Nomina tertiæ Declinationis exeuntia in alias Conſonantes præter *Us*, & *Ut*, de quibus jam diximus, item Nomina quintæ Declinationis Latinorum fiunt Daco-Romana, ſi ponantur in Ablativo Singulari. e.g. Soľe, *ſol.* Oue, *ovis.* Lente, *lens*, *lentis.* Ferbente, *fervens.* Berbece, *vervex.*

©BCU Cluj

Pulbere, *pulvis*. Cetáte, *civitas*. Bonatáte, *bonitas*. Gláçie, *glacies*. Fáçie, *facies* &c.

Excipe desinentia in *R*, quæ fiunt Daco-Romana accipiendo Accentum gravem in ultima syllaba. e. g. Pipèr, *piper*. Facatòr, *factor*. Legatòr, *ligator*. &c.

Imperator tamen format *Imperát*.

Dies etiam format *Dì*. Serpens, *Sierpe*. Bos, *Boŭ*. Vertex, *Vêrv*. Culmen, *Culme*. Judex, *Jude*.

§. 10. Hæ sunt regulæ, quæ observari debent, ut e Latinis Daco-Romanas voces formare possis. Hæ nihilominus haud sufficiunt, necessarium namque adhuc est, ut & litteras aliquas in alias vertas, posteaquam secundum datas jam regulas e Latinis vocibus Daco-Romanas feceris. Idcirco sequentia observato:

I. *L* simplex, quod apud Latinos inter duas Vocales, aut Diphthongos positum fuit, apud Daco-Romanos notatur Spiritu aspro, atque ut *R* pronuntiatur. v g. *Sal* Ablativum habet *Sale*, & Daco-Romana vox fit Sál'e. *Sol*, *Sole*, Sol'e. *Palus*, Pál'. *Populus*, Popòl'.

II. *B*. quod apud Latinos stat inter duas Vocales, apud nos mutatur in *V*. e. g. *Habere*, nos dicimus: Hávere.

III. *V*. quod fuit inter duas Vocales positum apud Latinos, apud nos mutatur in *U*.

e. g.

©BCU Cluj

e. g. *Vivus*, non dico juxta ſecundam regulam præcedentis §. *Viv*; ſed *Viu*.

IV. *X* Latinum apud nos mutatur in *S*. e. g. Alleſándr, *Alexander*. Eſire, *exire*. Tieſere, *texere*.

V. *D. L. S.* & *T.* poſita ante *E.* initio vocum ſæpe aſſumunt immediate poſt ſe unum *I.* e g. Dieu, *Deus*. Liepure, *lepus*. Sied, *ſedeo*. Tien, *teneo*.

VI. *V.* quod in vocibus Latinis ſtat immediate ante, vel poſt Conſonantem aliquam, apud nos Daco-Romanos plerumque mutatur in *B*. e. g. Pulbere, *pulvis*. Berbece, *vervex*. Sboſ, *avolo*. &c.

Quando adhuc mutatur *V* in *B*, & viciſſim, item reliquæ Litteræ in alias, facilius ex uſu percipies.

VO-

©BCU Cluj

VOCÁVULLÁR
ROMANESC SI LATENESC.

VOCABULARIUM
DACO-ROMANUM ET LATINUM.

I. Deſpre Dieu, Spiriti (*Duchuri*), ſi celle, ce ſe cuven lor.

De Deo, Spiritibus, & eis, quæ illis conveniunt.

Dieu, *Deus.*
Táta'l, Filiu'l, Duchul ſant, *Pater, Filius, Spiritus ſanctus.*
Santaa Troitia, *Sancta Trinitas.*
Facatòr, *Factor, Creator.*
Factura, *factura, creatura.*
Mantuitòr, *Salvator.*
Mantuire, *ſalus.*
Rescomparatòr, *Redemtor.*
Mangaitòr, *conſolator.*
Naſcatore de Dieu, *Deipara.*
Sant, *Sanctus.*
Viuátiaa ce vá ſe fie, *vita futura.*
Rái, *paradiſus.*
Imperatiea cel'iurilor, *regnum cœlorum.*
Deavoll, *diabolus.*
Drác, *dæmon, draco.*
Nalluca, *ſpectrum.*
Fardedieu, *atheus.*
Idoll, *idolum.*

Idol-

©BCU Cluj

Idollátra, *idololatra.*
Hipocrita, *hypocrita.*
Hiorethic, *hæreticus.*
Blaſtamatòr, *blaſphemator.*
Façiárnic, *hypocrita.*
Baſel'eca, *Baſilica, Eccleſia.*
Templa, *templum.*
Adunáre, *congregatio.*
Sierbire de Dieu, *cultus divinus.*
Cucernecie, *religio.*
Evlávie, *devotio.*
Concione, *concio.*
Rogacione, *rogatio, oratio.*
Credentie, *fides.*
Dogmaa credentieei, *articulus fidei.*
Pënitëntie, parere rea, *pœnitentia.*
Infrangere, *contritio.*
Bottez, *baptismus.*
Cumenecatura, *communio.*
Icona, *icon.*
Altár, *altare.*
Inviuáre, *reſurrectio.*

II. Deſpre Lume, ſi deſpre El'ementuri.

De Mundo, & de Elementis.

Lume, *mundus.*
Cel', *cœlum.*
Plánneta, *planeta.*
Cometa, *cometa.*
Luna noua, *novilunium.*
Eklips, *ecclypſis.*
Curcubeu, *iris.*
Stelle, *ſtellæ.*
Foc, *ignis.*
Aer, *aër.*
Tierra, *terra.*
Cutramurul pamantului, *terræ motus.*
Volbura, *turbo.*
Vent, *ventus.*
Eur, *Eurus.*
Auſtr, *Auſter.*
Bore, *Boreas.*
Zefir, *Zepkyrus.*
Nor, *nubes.*
Ploue, *pluvia.*
Roa, *ros.*
Bura, *pruina.*
Naduſiálla, *æſtus.*
Caldura, *calor.*
Stirie, *ſtiria.*

Ne-

©BCU Cluj

Negul'a, *nebula.*
Fulger, *fulgur.*
Tonet, *tonitru.*
Traznet, *fulmen.*
Ceaçia, *caligo.*

III. Deſpre Pamant.

De Terra.

Deáll, *collis.*
Válle, *vallis.*
Sies, *planities.*
Adanc, *abyſſus*, vel *aduncus.*
Afund, *abyſſus*, vel *profundus.*
Profund, *profunditas*, vel *profundus.*
Lunca, *vel* Rât, *pratum.*
Paſiune, *paſcuum.*
Deſiert, *deſertum.*
Rîpa, *ripa.*
Morment, *monumentum, ſepulcrum.*
Selba, padure, *ſilva.*
Tufa, *dumetum.*
Arena, *arena.*
Pulbere, *pulvis.*
Lut, *lutum.*
Máre, *mare*, vel *magnus.*
Riu, *rivus.*
Parau, *rivulus.*
Fantana, *fons.*
Putiu, *puteus.*
Monte, *mons.*
Ponte, *pons.*

IV. Deſpre Temp.

De Tempore.

Ann, *annus.*
Luna, *menſis.*
Septamana, *ſeptimana.*
Dì, *dies.*
Nocte, *nox.*
Diol'a, *aurora.*
Meadi dì, *meridies.*
Meadia nocte, *media nox.*
Sera, *veſper.*
Aſtadi, *hodie.*
Mane, *cras.*
Poimane, *perendie.*
Heri, *heri.*

Al-

©BCU Cluj

Allăltaheri, *nudius tertius.*
Dupaámeadi, *pomeridies.*
Dupa cena, *post cœnam.*
Dupa prandi, *past prandium.*

V. Despre hom, si despre partile homului.

De Homine, & de partibus Hominis.

Trup, *corpus.*
Pelle, *cutis.*
Cáp, *caput.*
Pe'i, *pili.*
Crescet, *vertex.*
Ceafa, *occiput.*
Capaçina, *cranium.*
Crier, *cerebrum.*
Fronte, *frons.*
Vult, obráz, Fáçie, *vultus, facies.*
Ocl, *oculus.*
Luminaa oclului, *pupilla.*
Spran-gene, *supercilia.*
Gene, *cilia.*
Temple, *tempora.*
Lácrima, *lacryma.*
Nás, *nasus.*
Nari, *nares.*
Buca, *bucca.*
Orecle, *auricula.*
Gul'a, *os, oris.*
Limba, *lingua.*
Dente, *dens.*
Masea, *maxilla.*
Bárba, *barba.*
Mustáçe, *mistax.*
Grumáz, *collum.*
Cerbice, *cervix.*
Falci, *fauces.*
Humer, *humerus.*
Spáte, *vel* dos, *dorsum.*
Spináre, *spina.*
Bráç, *brachium.*
Cot, *cubitus.*
Pugn, *pugnus.*
Mana, *manus.*
Deget, *digitus.*
Ungiue, *unguis.*
Pect, *pectus.*
Sen, *sinus.*
çiça, *mamma.*
Pantece, *venter.*
Bul'ic, *umbilicus.*
Láture, *latus, lateris.*
Costa, *costa.*
Buci, *nates.*

Cop.

©BCU Cluj

Copſa, *femur.*
Genuncle, *genu.*
Floier, *tibia.*
Os, *os, oſſis.*
Peciol', *pes.*
Tálpa, *planta.*
Máçe, *viſcera.*
Anima, *cor.*
Plumana, *pulmo.*
Ficát, *jecur.*
Vënen, *venenum, bilis.*
Splena, *ſplen.*
Rënunel, *renunculus.*
Sange, *ſanguis.*
Vene, *venæ.*
Stomác, *ſtomachus.*
Beſica, *veſica.*
Scopit, *ſputum.*
Bálla, *ſaliva.*
Muc, *mucus.*
Medua, *medulla.*
Tuſſe, *tuſſis.*
Sudore, *ſudor.*
Audit, *auditus.*
Vediut, *viſus.*
Miroſſit, *odoratus.*
Guſt, *guſtus.*
Pipait. *tactus, palpatio.*
Suflet, *anima.*
Intiellegere, *intellectus.*
Volie, *voluntas.*
Precepere, *ratio.*
Judecáta, *judicium.*
Aducere á mente, *memoria.*
Cuget, *cogitatio.*

VI. Deſpre ſcaderile homului.

De Defectibus hominis.

Schiop, *claudus.*
Ciungarit, *mutilus.*
Orb, *cæcus.*
Ceùr, *ſtrabo.*
Gârbov, *giboſus.*
Gangáv, *balbus.*
Bállámut, *balbus.*
Surd, *ſurdus.*
Pleſiug, *calvus.*
Lunátec, *lunaticus.*
Nebon, *ſtultus.*

VII.

©BCU Cluj

VII. De Veſtmente.
De Veſtimentis.

Capëneág, *pallium.*
Háina, *habitus.*
Háine de ſerbatori, *habitus ferialis.*
Háine de tote dilele, *habitus quotidianus.*
Dulmána, *tunica.*
Maneca, *manica.*
Cingatore, *cingulum.*
Bomb, *nodus.*
Cioreci, *calligæ.*
Calçoni, *calcei.*
Pectár, *pectorale.*
Sugmánn, *bracca.*
Mentee, *clamis.*
Guller, *collare.*
Camiſia, *induſium.*
Izmëne, *femoralia.*
Nafráma, *ſtrophium.*
Manuſia, *chirotheca.*
Sábie, *gladius.*
Anell, *anulus.*
Pectene, *pecten*
Bombuſca, *ſpinter.*
Cerceli, *inaures.*
Degetár, *digitale.*
Pallarie, *petaſus.*

VIII. De celle de lipſe in cáſa.
De neceſſariis in domo.

Máſa, *menſa.*
Armáriu, *armarium.*
Scáon, *ſedes, ſcamnum.*
Pát, *lectum.*
Plápanna, *culcitra.*
Perina, *pulvinar.*
Lepedeu, *linteamen.*
Urceol', *urceolus.*
Gláje, *vitrum.*
Bute, *dolium.*
Secure, *ſecuris.*
Sfreder, *terebrum.*
Sápa, *ligo.*
Ac; *acus.*
Açie, *filum.*
Forfeci, *forfices.*
Callamár, *atramentarium.*
Cernealla, Negrealla, } *atramentum.*
Pannul'a, *pannus.*
Penſa, *tela, penſum.*
Canepa, *canabis.*

©BCU Cluj

Lin, *linum.*
Láda, *ciſta.*
Farina, *farina.*
Lárd, *lardum.*
Cáſiu, *caſeus.*
Açet, *acetum.*
Ollei, *oleum.*
Cándela, *candela, lucerna.*
Lumina, *lumen.*
Cándelábr, *candelabrum.*
Mucár, *emunctorium.*
Cuctor, *fornax.*
Foc, *ignis.*
Cenuſie; *cinis.*
Frigáre, *veru.*
Tegáie, *ſartago.*
Caldáre, *abenum.*
Pariete, *paries.*
Uſie, *janua.*
Porta, *porta.*
çiçina, *cardo.*
Prág, *limen.*
Klopotiell, *tintinabulum.*
Horn, *caminus.*
Grinda, *trabs.*
Fereſta, *feneſtra.*
Carbone, *carbo.*
Tecione, *titio.*
Flácara, *flamma.*
Scantelia, *ſcintilla.*
Fum, *fumus.*
Funingine, *fuligo.*
Spuza, *favilla.*
Cremene, *ſilex.*
Eſca, *fomes.*
Amnár, *chalybs.*
Matura, *ſcopæ.*
Mieſe, *mel.*
Bâta, Báſton, *baculus.*
Maciuca, *clavæ.*
Punga, *marſupium.*
Bánni, *denarii.*

IX. De celle ce ſe áfla in Grájd.

De iis, quæ reperiuntur in ſtabulo.

Armaſáriu, *equus admiſſarius.*
Epa, *equa.*
Cauall álb, *equus albus.*
Cauall negru, *equus niger.*
Cauall roſiu, *equus ruſus.*
Ordi, *hordeum.*
Fen, *fœnum.*
Herba, *herba.*
Pálie, *ſtramina.*

Ciur,

©BCU Cluj

Ciur, *cribrum.*
Bici, *flagrum.*
Pentẽni, *calcaria.*
Capeſtru, *capiſtrum.*
Fien, *frænum.*
Cham, *chamus.*
Sica, *ephippium.*
Cinga, *lorum cinctorium.*
Pochilla, *poſtillena.*
Scari, *ſtapes.*
Gunoi, *fimus.*
Aſen, *aſinus.*
Mandiu, *hinnulus.*

X. De Legumi.

De leguminibus, & oleribus.

Gradena, *hortus.*
Flore, *flos.*
Amarant, *amarantus.*
Scanteutia, *caryophillum.*
Ruja, *roſa.*
Violſa, *viola.*
Tulpa, *tulipa.*
Crin, Lilleie, } *lilium.*
Majerann, *majaranus.*
Florea ſolſelui, *beliotropium.*
Rosmarin, *rosmarinus.*
Menta, *menta.*
Curcubeta, *cucurbita.*
Cepa, *cæpa.*
Svekla, *paſtinaca.*
Hemeli, *humulus.*

XI. De Arbori, ſi de Pome.

De arboribus, & de fructibus.

Radacina, *radix.*
Trunc, *truncus.*
Rám, *ramus.*
Trupina, *furculus.*
Frondie, *frondes.*
Folie, *folium.*
Coje, *cortex.*
Pom, *pomum.*
Pera, *pirum.*
Pruna, *prunum.*
Perſeca, *perſicum.*
Nuca, Nuci, } *nux, nuces.*
Alluna, *avellana.*
Mandulſe, *amygdala.*
Cereſie, *ceraſa.*

©BCU Cluj

Mure, *mora.*
Gaſtana, *Caſtanea.*
Ciuperca, *fungus.*
Bul'ete, *boletus.*
Pom, *pomus.*
Mal', *malus,* vel *malum.*
Per, *pirus.*
Nuc, *nux.*
Al'en, *alnus.*
Fráſen, *fraxinus.*
Teli, *tilia.*
Soc, *ſambucus.*
Vitia, *vitis.*
Allun, *corylus.*

XII. Deſpre Páſeri, Vite, Fere.

De avibus, animalibus domeſticis, & feris.

Camilla, *camelus.*
Oue, *ovis.*
Ariete, *aries.*
Tiáp, *hircus.*
Mâtia, *catus.*
Siorece, *mus, ſorex.*
Leu, *leo.*
Unicorn, *unicornis.*
Tigrida, *tigris.*
Lup, *lupus.*
Vulpe, *vulpes.*
Kokos, Gáll, *gallus.*
Pauon, *pavo.*
Páſere, *paſſer.*
Turd, *turdus.*
Potârnica, *perdix.*
Gráur, *ſturnus.*
Prepellitia, *coturnix.*
Vulture, *vultur.*
Grue, *grus.*
Corb, *corvus.*
Ciora, *cornix.*

XIII. De Vietiuitorii ne taliáti.

De animalibus inſectis.

Sierpe, *ſerpens.*
Vipera, *vipera.*
Siopârla, *lacerta.*
Formica, *formica.*
Verme, *vermis.*
Lendena, *lens, lendis.*
Peducle, *pediculus.*
Pul'ece, *pulex.*

Páin-

©BCU Cluj

Páinjen, *aranea.*
Albina, *apis.*
Greuruſi, *grilli.*
Muſca, *muſca.*
Trantor, *ſcarabeus.*

XIV. De Metálluri.

De Metallis.

Báie, *fodina, bajæ.*
Aur, *aurum.*
Argent, *argentum.*
Argent viu, *argentum vivum.*
Cuſutor, *ſtannum.*
Cioe, *materia, e qua fiunt campanæ.*
Ferr, *ferrum.*
Aráma, *æs.*
Rugina, *rubigo.*
Adámante, *adamas.*
Rubin, *rubinus.*
Smarágd, *ſmaragdus.*
Criſol'et, *chryſolitus.*
Margaritár, *margarita.*

XV. De Col'ori.

De coloribus.

Intunecát, *fuſcus.*
Roſiu, *ruber.*
Gálben, *flavus.*
Verde, *viridis.*
Venat, *glaucus, venetus.*
Venat luminát, *cæruleus.*
Mohorât, *violaceus.*
Negru, *niger.*
Alb, *albus.*
Sur, *canus.*
Mieriu, *ſubglaucus.*
Sein, *cinericeus.*

XVI. De Fratie, ſi Cognatie.

De conſanguinitate, & affinitate.

Caſatorie, *conjugium.*
Necaſatorintie, *cælibatus.*
Fratie, *propinquitas.*
Cognát, *cognatus.*

©BCU Cluj

Parenti, *parentes.*
Mái mári, *majores.*
Moſiu, *avus.*
Moſia, *avia.*
Vitrec, *vitricus,*
Máſceha, *noverca.*
Táta, *pater.*
Máma, *mater.*
Filiu, *filius.*
Filia, *filia.*
Filiáſtru, *privignus.*
Filiáſtra, *privigna.*
Genere, *gener.*
Nuora, *nurus.*
Fráte, *frater.*
Sora, *ſoror.*

Nepot, *nepos.*
Nepota, *neptis.*
Stranepot, *pronepos.*
Barbát, *maritus.*
Muliere, *uxor.*
Mire, *ſponſus.*
Mireaſſa, *ſponſa.*
Incredentiát, *deſponſatus.*
Prunc, *infans.*
Nanáſiu, *patrinus.*
Nanáſia, *patrina.*
Veduv, *viduus.*
Veduva, *vidua.*
Inſorát, *uxoratus.*

FOR-

©BCU Cluj

FORME DE VORBIT DESPRE LUCRURILE CELLE, CE MAI ADESE-ORI VEN IN CUVENTARE.

MODI LOQUENDI DE IIS REBUS, QUÆ SÆPIUS VENIUNT IN SERMONEM.

ANTAIAA VORBIRE.

A intrebáre pe cinevá deſpre áſá, ſi állor ſai ſanatáte.

Bona demineatiaa } Domnule, *vel*
Bona diá } Domnule, *vel*
Bona ſeraa } Domne!
Fire ái ſanatòs } Domniea tá.
Bene ái venit } Domniea tá.
Qvum traeſci? eſti ſanatòs?
Sent ſanatòs: multiám lui Dumne Dieu, ſi Domnieei tále de cuvente bone.
Dár celiá lálti, quál'i mái ái, Pruncii, ſi Fameliaa?

I. DIALOGUS.

Sciſcitari aliquem de ſua, ſuorumque valetudine.

Bonum mane } Domine!
Bonus dies } Domine!
Bonus veſper } Domine!
Bene valeas } Dominatio tua.
Bene veniſti } Dominatio tua.
Quomodo vales? esne ſanus?
Sum ſanus: gratias ago Domino Deo, & Dominationi tuæ pro verbis bonis.
Et reliqui, quos inſuper habes, Proles, & Familia?

©BCU Cluj

Toti se inclina sanatoși Domnieei tále.
Omnes se inclinant sani Dominationi tuæ.

Dár Betranul, Táta'l Domnieei tále, quum se mái porta? viu e anche?
Et senex, pater Dominationis tuæ, quomodo se gerit? estne vivus adhuc?

Custa și ell ne putenciòs den dì in dì quá vecchii.
Vivit & ille debilis de die in diem uti senes.

Dár á-Domnieei tále Cásnici quum viuetiuesc?
Et Dominationis tuæ domestici quomodo vivunt?

Toti sent sanatoși spre șierbirea Domnieei tále.
Omnes sunt sani ad servitium Dominationis tuæ.

Plácati á-sedere, qua ei fì ostenit.
Placeat tibi sedere, quia eris lassus.

Bá ostenit nus', tatuși forte bucuròs áși plenì poruncaa Domnieei tále; dár cáuta se me intorn á cása quât mái rapede voi putere.
Non sum lassus, tamen libentissime implerem mandatum Dominationis tuæ: sed debeo redire domum quantocyus potero.

Remani in páce pana te oi mái vedere iára.
Maneas in pace donec te iterum videbo.

Șierbul cell mái plecát, și mái humilit ál Domnieei tále.
Servus submississimus, atque humillimus Dominationis tuæ.

Mámaei, Sororilor, și Frátilor Domnieei tále le spone inclinacioni,
Matri, Sororibus, & Fratribus Dominationis tuæ dic inclinationes, & benam

cioni, ſi volie bona delá mene.
Ti oi ſáce pe volie.

nam voluntatem (gaudium) *a me.*
Satisfaciam voluntati tuæ.

ADOAA VORBIRE.

A-clamâre Hoſpeti.

Páre, qua báte cinevá lá uſie.
M'oi duce, ſe ved cine e.
Cine eſti á-collea?
Hom bon, *ſáu* Fartát.
Pe cine cáuti?
Cerc pe Prealuminátul Domn, ácáſa eſte?
Vedi bene, e ácáſa, pentruce?
Aſi poſthì, ſe ám noroc de á vorbire cu Mariea ſá.

Delá cine eſti trimis?
Delá Mariea ſaa Bárónul N.
Intra, ſi áſpecta puçin, pan' ei voi ſpone.
Sierbul Prealuminátului Domn N. ár vrere, ſeti vorbeſca.
Fa, ſe intre.

II. DIALOGUS.

Invitare Hoſpites.

Apparet aliquis pulſare fores.
Ibo viſurus quis eſt.

Quis es ibi?
Homo bonus, vel *Amicus.*
Quem quæris?
Quæro Illuſtriſſimum Dominum, eſtne domi?
Utique, eſt domi, quare?

Optarem, ut haberem fortunam loquendi cum Illuſtritate (Magnitudine) *ſua.*
A quo es transmiſſus?
Ab Illuſtritate ſua Barone N.
Intra, & expecta modicum, donec illi exponam.
Servus Illuſtriſſimi Domini N. vellet tibi loqui.

Fac, ingrediatur.

Ma-

©BCU Cluj

Mariea ſaa, Domnul meu inclinanduſe te ſal'uta, Prealumináte Domne, ſi ſe roga, ſe te humileſci á prandire mane lá ell.

Illuſtritas ſua, Herus meus inclinando ſe te ſalutat, Illuſtriſſime Domine, rogatque, ut velis (te humilies) *cras apud illum prandere.*

Spone Marieei ſále ſierbire, inclináre, ſi ſal'utáre delá mene, ſi qua'l voi curtèni.

Dicito Illuſtritati ſuæ ſervitium, inclinationem, & ſalutem a me, & quod eam inviſam.

Mái prandì vá cinevá lá Domnul tau?

Prandebitne adhuc aliquis apud tuum Dominum?

Vor mái prandì unii dentru celi mái boni fartáti á lui.

Adhuc prandebunt aliqui e melioribus ejus amicis.

Pe quál'i ácumá voli, ſcei invit.

Quos nunc volo invitare.

Máſaa ſe áſterne, ſi Hoſpetii ſe áduna.

Menſa ſternitur, & Hoſpites conveniunt.

Auditi ſierbilor! áſterneti máſaa, qua indá ta vor báte doa ſpra diece.

Audite ſervi! inſtruite menſam, quia illico ſonabit duodecima.

Pentru quâte feçe ſe áſternem?

Pro quot perſonis ſternamus?

Mai Petre! quâti ti au dis, qua or venì lá prandi?

Heus tu Petre! quot tibi dixêre, ſe venturos ad prandium.

Oct áfára deSocraaMarieei tále, quál'e á ve-

Octo præter Socrum Illuſtritatis tuæ, quæ veniet cum

©BCU Cluj

venì cu toti trei Nepotii, ſi cu Nuorá ſá.
cum omnibus tribus Nepotibus, & cum Nuru ſua

Aſiá dára áſterneti pentru ſeſſe ſpra diece.
Itaque ſternite pro ſedecim.

Aici ſent átâte cutite, furcutie, linguri, ſi Sálveturi.
Hic ſunt totidem cultri, furcellæ, cochlearia, & mappalia.

Unde ſent ſal'aritiele?
Ubi ſunt ſalina?

Plenes' de ſál'e?
Suntne plena ſalis?

Du te in coqvna ſi áda telierele, ſi patenile (*blidele*) celle de cuſutòr.
Perge in culinam, & adfer orbiculos, & patenas ſtanneas.

Pone pachárele celle de criſtáll intraurite pe máſa
Pone pocula chryſtallina inaurata ad menſam.

Tocmeſce ſcáonele in rand.
Conſtrue ſedes in ordinem.

Tote ſent gátá: da de ſcire Marieei ſále.
Omnia ſunt parata: fac ſciat Illuſtritas ſua.

Prealuminâte Domine! buccáteles' puſe pe maſa.
Illuſtriſſime Domine! cibi ſunt menſæ appoſiti.

Se ſiede lâ máſa, Se manca, ſi ſe beue.
Aſſidetur menſæ, manducatur, & bibitur.

De ve pláce Domniilor voſtre, ſe ne ponem là máſa, qua le vor recire buccátele.
Si placet Dominationibus veſtris, ponamus nos ad menſam, quia frigeſient fercula.

Luuátiva locuri, ſi ſcáone dupa placere, ſi fara
Accipite vobis loca, & ſedes juxta placitum, & in-

©BCU Cluj

fara de állegere, fara ceremonii, quaci toti sentem farrati.

indiscriminatim, absque ceremoniis, quoniam omnes sumus amici.

Zámaa áceastaa e facuta tocmá pe gustul meu.

Hoc jusculum est præparatum plane ad meum gustum.

Nu gandei, qua esti sengul', qual'ui ei pláce, qua si noi áceastaa dicem.

Non putes te solum (singulum) esse, cui placet, quia & nos hoc dicimus.

Cárnea cea de vácca, de viciell, anche mi au placut, tam emi mái pláce áceasta de cerb, de capriora, de galina, de porc. &c.

Caro bubula, vitulina, etiam placuit mihi, tamen plus mihi placet hæc cervina, caprina silvatica, galinacea, suilla. &c.

Dáti ne de beuut.

Date nobis ad bibendum.

De quàl'e vin porunciti sev' áduc? de cell rosiu, *sáu* de cell álb?

De quali vino mandatis ut vobis feram? de rubro, vel *de albo?*

Ada de cell rosiu.

Adfer de rubro.

Qvum ve pláce vinul áceastá?

Quomodo placet vobis vinum istud?

Forte bene.

Optime.

Plácave Domniilor vostre á manancáre, si á-beuere.

Placeat Dominationibus vestris manducare, & bibere.

Nu te ostenì á ne ambiere, qua mancam, si beuem den grátiea Domnieei tále.

Non te fatiges nos adhortari, quia manducamus, & bibimus ex gratia Dominationis tuæ.

Bá-

In-

©BCU Cluj

Bága vin pachárnice. *Infunde vinum pincerna.*
Se beuem pentru ſanatátea fartátilor noſtri. *Bibamus in ſalutem amicorum noſtrorum.*
Pentru ſanatátea Domniilor voſtre: *Pro ſalute Dominationum veſtrarum.*
Dumne Dieu ve tie intru multi ánni în páce ſanatoſi, ſi fericiti *Dominus Deus conſervet vos per multos annos in pace ſanos, atque beatos.*
Forte frumòs eti multiamim, ſi áſisderea eti poſthim tote celle bone. *Pulcherrime gratias tibi agimus, & pariter precamur tibi omnia bona.*
Forte eti multiamim de prandiul bon. *Humillime gratias tibi agimus pro lauto prandio.*
Nu eſte pentruce ſemi multiamiti: *Non eſt, cur gratias mihi agatis:*
Ve rog ſe luuáti în nume de bene, ſi ſe fiti ertatori. *Vos rogo, accipite in bonam partem, & ignoſcite.*

ATREIÁ VORBIRE.

De mutárea tempului, ſi de horele dilelor.

Ce temp eſte?
E ſeren.
E reu temp.
Incepe á ſuflâre ventul.
Bátte vent.
Aſta nocte au cadiut bruma, niue, grandine. De-

III. DIALOGUS.

De viciſſitudine temporis, & de horis dierum.

Quale tempus eſt?
Serenum eſt.
Malum tempus eſt.
Incipit flare ventus.
Ventus flat.
Hac nocte cecidit bruma, nix, grando.

©BCU Cluj

Delá media nocte tot ninge.
A media nocte ſemper ninget.

Om ávere ploe.
Pluviam habebimus.

Ploa áfára?
Pluitne foris?

Nu numái ploa, cì anche ſi fulgera
Non tantum pluit, ſed etiam fulgurat.

Nu e temp ſe jáci in pát; ſcolla te, n'audi quum tona, ſi traz neſce?
Non eſt tempus jacendi in lecto; eleva te, non audis quì tonat, & fulminat?

Cáld e áfára?
Calidumne eſt foris?

Bá, átâtá de máre frig au foſt áſta demineatia quât tote ápele au inglaçiát.
Non, tam magnum frigus fuit hoc mane, ut omnes aquæ in glaciem verſæ ſint.

Nu e cu potentia fiendqu' á ſera erá nor.
Non eſt poſſibile, quandoquidem heri veſperi eras nubes.

Quâte hore ſent?
Quota eſt hora?

Au battut, *vel* au foſt un ſpra diece.
Sonuit, vel *fuit undecima.*

Trei fertálie pe cinci.
Tres quadrantes ad quintam.

Uitate lá horár (*láciás*)
Aſpicias horologium.

Merge pe noue.
Fertur ad nonam.

Indáta or ſi ſieſſe.
Illico erit ſexta.

Quum trece tempul!
Ut tranſit tempus!

Si eu áſpect.
Et ego moram trahe.

E ámeadi.
Meridies eſt.

©BCU Cluj

APATRAA VORBIRE

Intra callatori in crisima.

Quâte milluri sent deaici pana in Bucureşti?
Treidieci şi siepte.
Am facut doadieci şi cinci de milluri; tatuşi áştadi n'om putere soffire ácollo.
Bona e cállea?
Nu prea.
Aşiá dára ne á cautá, se ne ábatem in crisimaa cea mái áprope, şi se noctem intrinsaa.
Crisimáriule! putemune ábáte áici?
Vedeti bene Domnilor; veti gaffire áici frumose cassi, lepedeao curáte, çolluri noue, manusterguri, perine, şi tote, quâte sent de lipsa.
Aráta ne dár o killie, *vel* o casutia.
Indáta.

Ce

IV. DIALOGUS.

Inter itinerantes in diversorio.

Quot milliaribus distat hinc Bucurestinum?

Triginta septem.
Confecimus viginti quinque milliaria; tamen hodie eo pervenire non poterimus.
Estne commoda via?
Non adeo.
Necesse est igitur, ut in primam cauponam divertamus, & ibidem pernoctemus.
Caupo! possumusne hic divertere?
Utique Domini; hic invenietis pulchra cubicula, munda linteamina, lodices novas, mantilia, pulvinaria, & omnia necessaria.

Ostende ergo nobis aliquod cubiculum.
Illico.

Quid

©BCU Cluj

Ce voliiti, ſe ve ferbem pe cena?

Quid vultis, ut coquamus pro cœna?

Fáceti o tira de záma, ápoi coceti puçintele oua ſi frigeti un pui de galina, de rátia, de curca, de ganica. &c.

Parate modicum jusculum, dein coquite pauca ova, & frigite unum pullum, galinæ, anatis, galli indiaci, anſeris. &c.

Dár pe langa frictura ce vreti, ſallata, *ſáu* ſparga?

Et penes aſſum quid vultis, lactucam, vel *aſparagum?*

Ne mica de áceſte, ci ne áda puçintel cu rech.

Nihil horum, ſed adfer nobis modicos caules.

Deaca n'áti bagát ſiofrán in zámaa ácea ſtaa, ancái ſe o fiti facut cu petrinſeli.

Si non condiviſtis hoc jusculum croco, ſaltem præparaſſetis cum petroſeliis.

N'áveti vro radeiche?

Non habetis aliquem rafanum?

Nu; dár ávem unt proſpat, ſtruguri, ſi prune, ſi perſeci.

Non; ſed habemus butyrum recens, botros, & pruna, & perſica.

Dár de beuut ce áveti?

Et ad bibendum quid habetis?

Avem vin, beuere, roſoll, ſi vinárs.

Habemus vinum, cereviſiam, roſolium, & crematum.

Cu quât e maſuraa de beuere?

Quanti eſt menſura cereviſiæ?

Aceaſtaa ſe ſcì, qua e cu cinci creeiçári.

Hoc ſcitur, quod ſit quinque cruciferis.

Au-

Au-

Audi crisimáriule! nus' ár putere gassire un carausi se ne duca pana la Argisi?

Audi caupo! non posset inveniri vector aliquis, ut nos vehat Argim usque?

Bá toemá ácum au fost unul áici: vreti se 'l clam inlaontro?

Plane modo pervenit huc unus: vultis, ut illum clamem intro?

Clama 'l.

Clama illum.

Dea Dumne Dieu bene Domnilor!

Det Dominus Deus bene o Domini!

Bene ái venit hom de homenie.

Bene veniſti humane homo.

Ce mi porunciti?

Quid mihi mandatis?

Quand ei pornire quâtra Argisi?

Quando movebis Argim verſus?

Mane pana 'n dia, de voi capatáre homeni, se port.

Cras ſummo mane, ſi invenero homines vehendos, vel portandos.

Dora si Domniile voſtre eti vrere, se mergeti lá Argisi?

Fortaſſe etiam Dominationes veſtræ velletis ire Argim.

Vedi bene: quât ceri pentru un loc in caruça?

Utique: quantum petis pro uno loco in rheda?

M'eti dá diece florenti pe loc, si voi tiene locurile celle mái bone.

Dabitis decem florenos pro loco, & reſervabo locæ meliora.

Bá, ti om dá doi gálbeni, si, de tevei purtá be-

Non, dabimus tibi duos Ducatos (Aureos), *&,*

©BCU Cluj

bene, vrun marieſi pe beuutura.

ſi bene te geſſeris, unum alterumve marianum pro potu.

Sent indeſtullit.

Sum contentus.

Nocte bona, ſi viſuri curáte.

Bonam noctem, & ſomnia caſta.

Hodigneſce in páce, ſi nuti uitá áne ſculá cu o jimatáte de hora mái innáinte de ce om pornire.

Requieſcas in pacë, & non obliviſcaris, nos excitare media hora prius, quam proficiſcemur.

Voi deſceptá.

Excitabo vos.

Criſimáriule! cu quât eti ſentem datori?

Caupo! quantum tibi demus?

Cu doi Tálleri.

Duos Talleros.

Nái, ſi remani ſanatòs.

En illos, & bene valeas.

Cálle bona Domniilor voſtre.

Bonum iter Dominationibus veſtris.

ACINCEA VORBIRE

Un nermernic intreaba delá un cetatián unde ſede cutáre.

V. DIALOGUS.

Peregrinus ſciſcitatur a cive, ubi habitet N.

Scii Domniea taa Romaneſce?

Callesne Dominatio Tua Daco-Romanice?

Sciu, quaci? ſáu dora ái ávere cevá deá mi poruncire?

Scio, eccur? aut fortaſſe haberes aliquid mihi mandandum?

Nu

Non

©BCU Cluj

Nu ſent dedát á poruncire unui hom de homenie, quum eſt Doniea taa, pentruácea nuti poruncesc, ci te rog.

Non ſum aſuetus mandare homini honeſto, uti es Dominatio tua, ideo non tibi mando, ſed te rogo.

Hom bon! cu cuventele áceſte me ruſini; plácati ámi poruncire.

Bone homo! his verbis me confundis; placeat tibi mihi mandare.

Nu cunoſci pe cutáre?

Non cognoſcis talem hominem?

Bá, cunosc.

Non ita eſt, cognoſco.

Rogute, unde ſiede?

Rogo te, ubi habitat?

Nu depárte, pe ullitiaa áceaſtaa.

Non procul, in hac platea.

Dute numái pe carárea áceaſtaa, pana vei dá de o cáſa impiſtrita, ácollo ſiede.

Perge tantum per hanc ſemitam, donec attinges domum aliquam pictam, ibi habitat.

De ádrectaa, ſáu de áſtangaa?

A dextrâne, vel a ſiniſtrâ?

De ádrectaa.

A dextrâ.

Forte multiamesc Donieei tále.

Humillimas gratias ago Dominationi tuæ.

Nu eſte, pentruce ſe multiameſci.

Non eſt, cur gratias agas.

Audi Domniea taa! áici ſiede Eſſellëntiea Saa N.?

Audi Dominatio tua! hic habitat Excellentia Sua N.?

Aici; dár nu e ácáſa.

Hic: ſed non eſt domi?

Quand

Quan-

Quand l'áſi putere gaſſire ácáſa?	*Quando poſſem eum domi invenire?*
Aſtára lá ſepte hore anche á fì ácáſa; dár mái bene ái fácere, de ái venì mane de mineatia lá oct, qua átunci n'á fì cuprens.	*Hodie veſperi hora ſeptima etiam erit domi; ſed melius faceres, ſi venires eras mane octava, quia tunc non erit occupatus.*
Aſiá voi facere; remani ſanatòs.	*Sic faciam: remane ſanus.*
Sierbul Domnieei tále.	*Servus Domiuationis tuæ.*

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 57 Brv/1938

©BCU Cluj

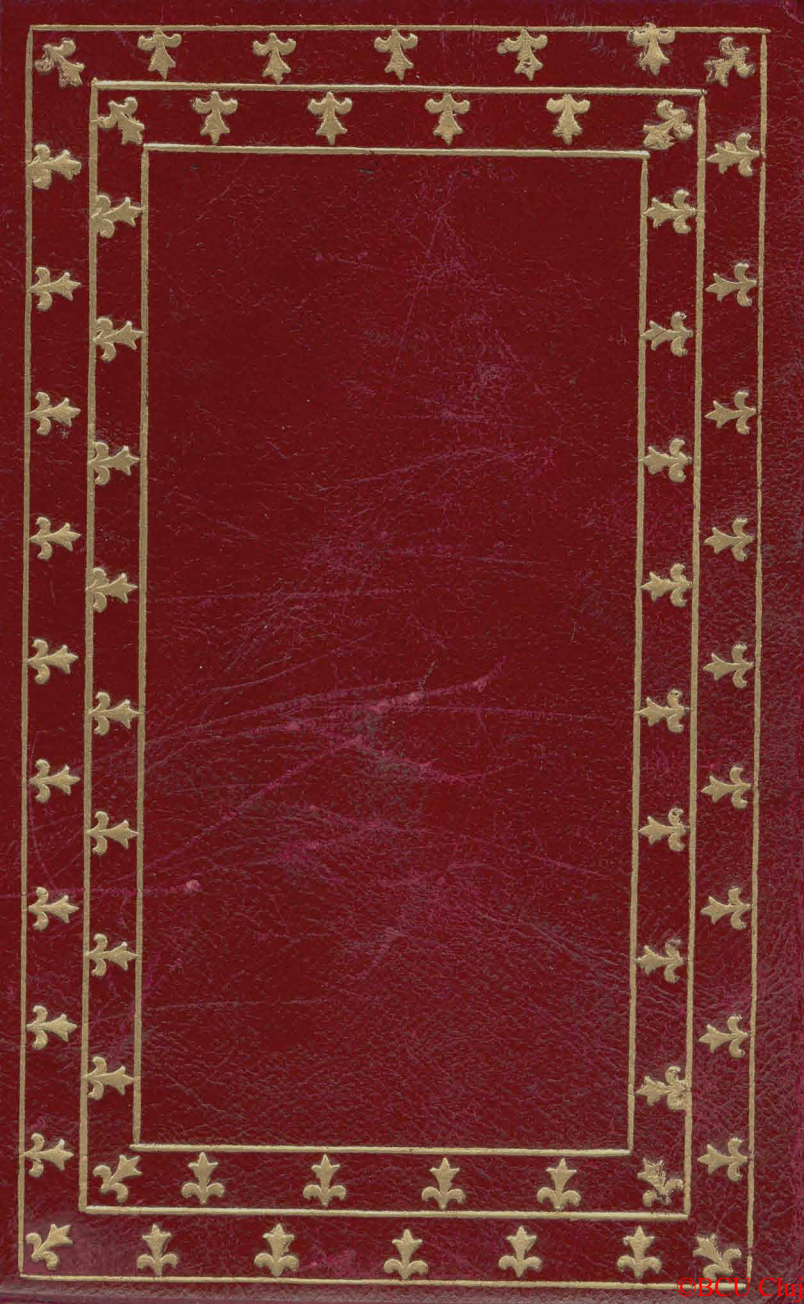
©BCU Cluj